№ 30 ԿԻՐԱԿԻ 9 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

1914
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ 9 ՓԵՏՐՎԱՐԻ № 30

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Ծայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Ծայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

«ՄՇԱԿԻ» ներկայ համարի հետ ուղարկվում է մեր բոլոր բաժանորդներին (բացի արտասահմանից) և հատով գնողներին Արտ. Նաղիրեանի կողմնակի յայտարարութիւն-բրօշիւրը։

Իշխանուհի Ելիզավետա Իվանօվնա Բէհբութեանցը և դուստրները յայտնում են, որ այսօր, կիրակի, փետրվ. 9-ին, Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի հոգեհանգիստ

ԻԵԽԱՆ

Արսէն Իվանովիչ ԲԷՀԲՈՒԹԵԱՆՑԻ

մահվան տարելիցի առիթով։ Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամը 11-ին, իսկ հոգեհանգիստը՝ ժամը 12½-ին։
116. 2—2

Այսօր, կիրակի, փետրվարի 9-ին հանդուցեալ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ (ՅՈՒՇԻԿ-ԺԱՆԻ)

մահվան քառասնօրեակին Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ, որից յետոյ հանդուցեալի գերեզմանի վրա կը կատարվի հոգեհանգիստ, ցերեկվայ ժամը 1-ին, որի մասին յայտնում է ընկեր-ընկերուհիներին և բոլոր ծանօթներին հանդուցեալի այրին՝ Սօֆիա Սարգսեանը։
82. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ

Աւագների Խորհուրդը հրաւիրում է ցանկացողներին ստանձնել Ժողովարանի նոր շինութեան (Գօլովինսկի պր. վրա, Միրզոյեանի նախկին հողամաս) հողային և քարային աշխատանքները։ Ցայտարարութիւնները պիտի ներկայացնել Աւագների Խորհրդին փակ ծրարների մէջ մինչև փետրվարի 20-ը։ Տեխնիկական պայմանների և կօնդիցիայի հետ կարելի է ծանօթանալ Ժողովարանի գրասենեակում ամեն օր՝ ցերեկ. ժամը 12-ից մինչև 2-ը, սկսած փետրվարի 11-ից։ Ցայտարարութիւնների հետ միասին պիտի ներկայացնել 2000 ռուբլի գրաւական։ Մրցութիւնը տեղի կունենայ փետրվարի 21-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Ժողովարանի գրասենեակում։
առ. 115. 1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, փետրվարի 10-ին

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ
Կը տայ արտակարգ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կը ներկայացնէ

I
ՍԱԼՕՄԷ — դրամա 1 գործ. հեղ. Օսկար Ուայլդի թարգմ. Նէլեանի

II
Դիւրող հնչիւններ — դրամ. էսքիզ 1 արար. հեղ. Գէնցի թարգմ. Ց. Ցակոբեանի

III
ՄԱԿԲԷԹ — Շէքսպիրի 3 գ. 4 պատկերը. լեղի Մակբէթի դերը կը կատարէ տիկ. ՍԻՐԱՆՈՑԾԸ

IV
ԶԱՒԷՇՏ — արտասանութիւն, մելոդեկլամացիա, հայկական ժողովրդական երգեր և այլն։

Մասնակցում է ամբողջ խումբը

Տեղերի գները՝ «ԳԱԼԱ»

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին։

Բեժխասիրներ՝ ԱՐՄԷՆԵԱՆ և ՍԵՒՈՒՄԵԱՆ

Խորհրդի հերթապահ անդամներ՝ տ. Վ. Մամուլեան, Գ. Ցուրինեան
107. 2—2

ԶՈՒԲԱԼՕՎԻ ԱՆՈՒԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Չորեքշաբթի, փետրվարի 12-ին

Կը կայանայ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հետևեալ ծրագրով՝

I. ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երգիծաբանական դասախօսութիւն պ. պ. Սալ-Մանի և Մելիտոնի. կը կարդայ դերասան Իս. Ալիխանեան։ Դասախօսութեան ընթացքում կը խաղացվեն մի շարք պիէսներ, որոնք ընտրվում են հայ դրամատուրգիայի ընթացքը։

II. ԶՈՐԱՆՇԸ ԵԿԱՒ, ՇՓՈԹՄՈՒՆՔ ԸՆԿԱՒ

կոմ. 1 արար. թարգմ. Վ. Մանուէլեանի

III. ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՐՁԱԿ

Վոդ. 1 արար. թարգմ. Թառլանեանի

Մասնակցում են Դրամատիկ. Ընկ. խմբի դերասան-դերասանուհիները և Ժողովրդական Տան սիրողները։

Սկիզբը երեկ. ժամը 8-ին։ ✦ Տեղերի գները 1 ռուբլուց մինչև 10 կոպ.

Կարգադրիչ՝ Գ. Երիցեան
առ. 117. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

յայտնում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ Զուբալովի անուան քաղաքային հիւանդանոցի երեխաների բաժանմունքում բացված է ընդունելութիւն հիւանդ երեխաների՝ մինչև 12 տարեկան հասակը, ամեն տեսակ հիւանդութիւններից, բացի վարակիչ (վերջին տեսակի հիւանդները ընդունվում են հիւանդանոցի բարակային բաժանմունքը)։ Զուտներ հիւանդներն ընդունվում են ձրիաբար, իսկ ունևորներից վերցվում է համաձայն ընդհանուր օրէնքների, այն է՝ խառն բաժանմունքում ամսական 18 ռուբլի, երկու մահճակալ ունեցող սենեակում՝ 75 ռուբլի, իսկ առանձին սենեակներում՝ 120 ռուբլի։
(կ.) առ. 49. 3—3

ՍԱԼԱՀ ԲԱԲԱԵՎԻՉ ՀԻՒՍԷՅՆՕՎԻ
ԷԿՍՊԵԴԻՑԻՕՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԵՒԼԱԽՈՒՄ

յայտնում է յարգելի հասարակութեան և իր կլիէնտներին, որ փետրվարի 15-ից 1914 թ. բացում է իր բաժանմունքը

ՂԱԹԱՐԻ ՀԱՆՔԵՐՈՒՄ, Զանգեզուրի գաւառում։ Բոլոր յանձնարարութիւնները կը կատարվեն ճշգրիտ և շուտափոյթ։
առ. (օ. մ.) 93. 5—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ,

քաղաքումս վարակիչ հիւանդութիւնների տարածման դէմ կռուելու նպատակով, խնդրաւոր է մանաւոր ֆայէտօններով չը տանել հիւանդանոց կամ տեղափոխել հարբ խնդրում է մանաւոր ֆայէտօններով չը տանել հիւանդանոց կամ տեղափոխել ընակարանից-ընակարան վարակիչ հիւանդութիւններ ունեցողներին (տիֆով, քութեշով, դիֆտերիտով, ծաղկով և այլն վարակվածներին), այլ օգտվել (ձրիաբար) դրա համար կայտուկ նշանակված կառքից, որ գտնվում է քաղաք. ախտահանական կամէրայում։ Կառքը հրաւիրել կարելի է № 172 տէլէֆօնով։
113. 3—1
առ. (օ. մ.)

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչեվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ մանրի, նոյնպէս և վիրաբուժութիւն կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից) վաղօրօք դրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն՝ կանացի հիւանդ. ամեն օր՝ ժ. 11—12 առ.։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Յարութիւնեան
Ե. Ն. Վասելովզօրով
Վ. Ա. Զակրժեվսկի
Ի. Գ. Կալամկարեան
Ա. Ա. Նօվիցկիյ
Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան
Ն. Զ. Ումիկեան
Ա. Ռ. Փիշեր
Ս. Պ. Շահպարոնեանց

(հ.կ.) առ. 868. 100—27

ԲԺԻՇԿ

Մ. Կ. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ
Սիֆիլիս, վեներական եւ կաշուի հիւանդութիւններ։

Սքսկումն «606»-ի և «914»-ի։

Ընդունելութիւն (առ. ժ. 1—3
(եր. ժ. 5—8

Նէվզաւէտինսկայա փ. № 39. տ. Զաղէթեանի։
(չ.ու.կ.) առ. 901. 100—40

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

(Առոսիսեցիս Թերլիցի պրոֆ. Պօզնէրի)

վերադառնալով արտասահմանից, ներկայ տարվայ մայիս ամսից կը վերանորոգէ հիւանդների ընդունելութիւնը ՊԵԱՏԻ-ԳՕՐՍԿՈՒՄ։

(կ. հ.) առ. 104. 50—1

Թերլիցի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, թոքերի, ԹՈՔԱԹՑԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՑՈՒՐԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԷՎՄՈԹՕՐԱԿՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների ընդունելութիւնը և լուսանկարները լուսաւորված ՐԵՆՏԳԷՆՅԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր՝ 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՌՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՀՐԻ։ Бебутовская 23, тел. 7—92.
(ա.օ.) առ. 977 100—73

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։

Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը

Անկիւն Արաս-Արաբկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(ե.հ.կ.) առ. 679. 74—60

ՄԻ ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՅՕԲԵԼԵԱՆ

Առաջիկայ մայիս ամսին լրանում է Բագուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան գոյութեան 50-ամեակը։

Լինելով Կովկասում առաջին հայկական բարեգործական ընկերութիւնը, գործելով ամբողջ յիսուն տարի, ունենալով բեղմնաւոր, ազգօգուտ գործունէութիւն, նա արժանի է, որ իր 50-ամեայ յօբելեանը տօնվի հայ ժողովրդի կողմից արժանաւոր և փառաւոր կերպով։

Մի քանի սերունդներ ականատես են եղել Մարդասիրական Ընկերութեան գործունէութեան։ Մեր ազգային և հասարակական գործիչներից շատերը մասնակցել են այդ ընկերութեան գործունէութեան. հայ ժողովուրդը օգտվել է այդ Ընկերութեան աշխատանքներով։ Այսուհետև ևս նա պէտք է օգտվի։

Մարդասիրական Ընկերութիւնը հանդիսացել է ոչ միայն իբրև զուտ բարեգործական կամ աղքատախնամ ընկերութիւն, այլ և լայն կուլտուրական հաստատութիւն։

Հետևաբար, նրան միջոց և հնարաւորութիւն պէտք է տանք աւելի զարգացնել, լայնացնել իր բարեգործական և կուլտուրական գործունէութիւնը յօգուտ հայ ժողովրդի։ Այդ հնարաւորութիւնը պէտք է տալ նրան յօբելեանի տօնախմբութեան միջոցով։ Որովհետև պէտք է կատարել Մարդասիրական Ընկերութեան 50-ամեայ գործունէութեան յօբելեանը ոչ միայն լոկ մեծարանքի համար, այլ և յաւերժացնելու համար նրա 50-ամեայ գործունէութիւնը մի գեղեցիկ ակտով։

Եւ ներկայ բօպէն շատ յարմար ենք նկատում այդ խնդրի իրագործման համար։ Մի բարեբաղդ զուգադիպութեամբ Մարդասիրական Ընկերութիւնը հիմնվել և գործել է մի քաղաքում, ուր այսօր համախմբված են հայ կապիտալիստները և հայ ինտելիգենցիայի մի ստուար խմբակցութիւն։ Վերջին տարիները մանաւանդ հայ կապիտալիստները կրկնապատկեցին, եռապատկեցին իրանց հարստութիւնը։ Այդ հարուստները բարոյապէս պարտաւոր են յաւերժացնել հայկական անդրանիկ բարեգործական-կուլտուրական հաստատութիւնը մի մեծ ակտով, հաստատելով մի մեծ ֆոնդ յանուն Հայաստանի Լուսաւորիչ Գրիգորի, որի անունն է կրում այդ հաստատութիւնը, մի ֆոնդ, որ ծառայէր հայ ժողովրդի լուսաւորութեան։

Թող Բագուի հայ ինտելիգենտ հասարակութիւնը նախաձեռնող հանդիսանայ և կազմակերպէ յօբելեանի գործը, որին անշուշտ արձագանք կը տայ և միւս վայրերի հայութիւնը։

Գալով թէ ինչ լուսաւորական ակտի ծառայեցնել հիմնելի ֆոնդը, այդ մասին լաւ կը լինէր խնդիրը դնել հրապարակի վրա քննութեան և բազմակողմանի կարծիքներ լսելուց յետոյ որոշել ֆոնդի նպատակը։

Յարգանքով գլուխ խոնարհեցնելով Մարդասիրական Ընկերութեան հիմնադիր բժիշկ Ռոստոմեանի յիշատակի առաջ, և այն անձանց յիշատակի առաջ, որոնք աջակցեցին այդ մարդասէր բժշկին և առաջ տարան նրա գործը նրա մահից յետոյ, մենք համոզված ենք, որ Բագուի ինտելիգենցիան արձագանք կը տայ և կը ձեռնարկէ կազմակերպելու յօբելեանը։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԵՐԸ ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄՈՒՄ

(Պաշտօնական)

Պետերբուրգ, 7 փետրվարի

Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը հրատարակել է այն դիւանագիտական վաւերագրերի ժողովածուն, որոնք վերաբերում են Բալկանեան թերակղզու դէպքերին յընթացս 1912 թ. օգոստոսից մինչև 1913 թ. յուլիս։ Ցիշեալ ժողովածուն նկարագրում է Ռուսաստանի անշահախնդիր ու հաշտարար դերը և նրա միօրինակ բարեացակամ վերաբերմունքը դէպի բոլոր բալկանեան պետութիւնները և դէպի Ռումինիան։

Բալկանեան ճգնաժամի սկզբին Ռուսաստանը եռանդով պահանջում է մտցնել արմատական բարենորոգումներ Եւրոպական-Թուրքիայում (վաւերագրեր № № 2, 4, 11), սակայն, տեսնելով պատերազմի անխուսափելիութիւնը, աշխատում է համաձայնութիւն կայացնել մեծ պետութիւնների միջև տերրիտօրիալ անշահախնդրութեան ու ինքնագլուխ քայլ անելուց հրաժարվելու հարցի վրա, որ և էական պայման հանդիսացաւ, որպէսզի դաշնակից պետութիւնները վայելեն իրանց ջանքերի պտուղները (№ 36)։ Ռուսաց դիպլոմատիան յանախակի մատնանշում է, որ Ռուսաստանը վճռել է եռանդով դիմադրել առանձին պետութիւնների ամեն մի փորձի՝ իր գերակշռութիւնը սահմանելու Բալկաններում (№ № 46 ու 115)։ Դաշնակիցների յաղթութիւններից յետոյ Ռուսաստանը առաջ է մղում՝ նուաճված երկիրները նրանց միջև բաժանելու սկզբունքը (№ 40) և լուրջ ազդեցութիւն է գործում Թուրքիայի վրա՝ դրդելու նրան զիջելու Ադրիանուպօլիսը Բուլգարիային (№ № 63 ու 68)։ Ադրիանուպօլսի անկումից յետոյ Ռուսաստանը պահանջում է որոշել Թուրք-բուլգարական սահմանը Էնոս—Միդիա ուղիղ գծով (№ 95)։ Ալբանական հարցում ռուսական դիպլոմատիան իրան նպատակ է դնում մի կողմից սահմանելու մեծ պետութիւնների հակահաւասար դրութիւն Ալբանիայում, իսկ միւս կողմից ապահովելու Սերբիայի տնտեսական ու քաղաքական ազատութիւնը, տալով նրան ազատ ու չէզոք նաւահանգիստ Ադրիատիկ ծովում (№ № 54 ու 57), որ և տեղի ունեցաւ (№ № 60 և 125)։ Ալբանիայի սահմանները որոշելու մասին կայացած բանակցութիւններին Ռուսաստանը կարողանում է պաշտպանել Սերբիայի և Չերնոգորիայի համար Պրիզրէնն, Իպէկն, Դիբրը և Դիակովոն քաղաքները։

Ժողովածուի երկրորդ բաժինը (վաւերագրեր № № 126 ու 305) նուիրված են այն բանակցութիւններին, որոնք տեղի ունեցան դաշնակիցների միջև՝ նուաճված երկիրները սահմանազծեր անցնելու մասին։ Մի շարք վաւերագրերով բացայայտված է, թէ ինչպիսի յամառ ջանքերով ռուսաց դիպլոմատիան ջանաց խաղաղօրէն լուծելու դաշնակիցների միջև ծագած տարաձայնութիւնները։ Ռուսաստանը ուղղակի պահանջում է Բուլգարիայից՝ համաձայնել դաշնակիցների հետ և խելացի վերաբերմունք ցոյց տալ դէպի Ռումինիայի շահերը (№ 132)։ Ընդ սմին Ցունաստանին և Սերբիային տրվում են չափաւորութեան խորհուրդներ և այլն։

Ժողովածուի երրորդ մասը (№ № 306, 387) նուիրված է ռումին-բուլգարական բանակցութիւններին, որոնք աւարտվեցին Պետերբուրգի վեհաժողովով։ 1912 թ. հոկտ. վերջերին Ռուսաստանը յանձն է առնում, համաձայն ռումինական կառավարութեան խնդրի, միջնորդ լինել Ռումինիայի և Բուլգարիայի միջև (№ № 311, 312, 313, 314)։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Պ. Հ. Գ. տեղեկացաւ, որ «Տան» լրագրի հաղորդագրութիւնը, թէ Արմատրօնգին գերադասութիւն է տրված ֆրանսիացիների առաջ Պէրմի թունդանօթային գործարանը կառուցանելու ժամանակ, սխալ է, որովհետև գործարանը կառուցանելու հարցը գտնվում է այժմ առևտրի մինիստրութեան քննութեան շրջանում, որտեղից կանցնէ մինիստրների խորհրդին, որը և վճռելու է գործի յետագայ ուղղութիւնը։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի կարգադրութեամբ բոլոր այն հրէաները, որոնք քննութիւն են տալու միջնակարգ կրթական հաստատութիւնները մտնելու համար, պէտք է ընդունվեն տոկոսային նորմայի սահմաններում վիճակով։

Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց մակագրել ֆինանսների մինիստրութեան պաշտօնաների ամենահպատակ զգացմունքների առիթով ներկայացված ամենահպատակ զեկուցագրի վրա՝ «անկեղծօրէն բոլորից շնորհակալ եմ»։

Մայրաքաղաքի լրագիրներում երևեցած լուրերը, որոնք բղխում են իբր թէ Պետական Դումայի կուլուարներից, ծովային մինիստրի հրաժարականի մասին անհիմն են։

«Россія»-ն առաջնորդող յօդուածում գրում է. «Այն լուրերը, թէ այս կամ այն փոփոխութիւնները պէտք է մտցվին օրէնսդրական հաստատութիւնների կանոնադրութեան մէջ, բոլորովին անհիմն են։ Ռուսաստանի հզօրութիւնը, նրա արտաքին ոյժը և ներքին կարողութիւնը հիմնվում են գործադիր իշխանութեան օրինական, բայց հաստատուն գործունէութեան վրա, որ պատասխանատու է միմիայն Միապետի և հայրենիքի առաջ։ Միապետի կամքից են քաղում իրանց գոյութիւնը նաև պետութեան օրէնսդրական հաստատութիւնները, որոնցից իւրաքանչիւրը ունի օրէնսդրական իշխանութեան ⅓-ը Ռուսաց տէրութեան խաղաղ

զարգացումը կախված է ժողովրդական ներկայացուցչութեան և կառավարութեան միութեան ու համաձայնութեան մէջ։ Առանց այդ համաձայնութեան անհնարին է օրէնսդրական հաստատութիւնների աշխատանքը։

ԲԵՐԼԻՆ.—Ռէյխստագում ծովային մինիստրութեան բիւջէի քննութեան ժամանակ նացիոնալ-լիբերալների պարագլուխ Բասէրմանը յայտնեց, որ Գերմանիան վէճ չէ փնտռում Ֆրանսիայի հետ, սակայն վերջին տարիները այնտեղ երևան եկաւ սկիզբներում չիրականացող իմպերիալիստական ոգի։ Բացի դրանից Ֆրանսիան փող է տալիս Ռուսաստանին և Ռուսաստանի վրայ ընդվզելի յոյսեր է դնում։ Ռուս-գերմանական յարաբերութիւնների վերաբերութեամբ Բասէրմանը ասաց. «Ռէյխս-կանցլերի արդի խաղաղ հնչիւնները, որոնք լսւում էին պատգամների տեսակցութիւնից յետոյ, լսել են։ Մենք լսում ենք, թէ Ֆրանսիայում կնքված փոխառութեան մեծ մասը գործադրվում է ռազմական ճանապարհներ կառուցանելու գերմանական սահմանագլխում։ Կ. Պոլսոյ գերմանական զինուորական միսիան առարկութիւն առաջ բերեց Ռուսաստանի կողմից. այդ հանգամանքը վկայում է, թէ չէ թուլացել համաշխարհային քաղաքական լարված դրութիւնը։ Ռուսական քաղաքականութիւնը դրդեց գերմանականին յետ նահանջել։ Գերմանիան չէ մտադրում հրաժարվել իր՝ իբրև մեծ ծովային պետութեան դրութիւնից։ Եթէ թշնամի մեծ պետութիւնները կասկածեն մեր կամքի նկատմամբ, այդ կը նշանակէ, թէ մօտ է պատերազմը»։

ՎԻԵՆՆԱ.—«Ռէյխս-Պոստը» արևմտեան սահմանում ռուս ռազմի ոյժերը մեծացնելու լուրերի առիթով գրում է. «Ագրեսիվ մտադրութիւններ կան միայն մի կողմում։ Աւստրօ-Ունգարիան մեծացնում է իր զօրքը սոսկ իր երկիրները պաշտպանելու ապահովական նպատակով, թոյլ տալով առանց նախանձի ուժեղացնել բալկանեան պետութիւնները։ Ռուսաստանի և Աւստրօ-Ունգարիայի միջև ոչ մի բէալ հակադիր շահեր չը կան»։ Լրագիրը կարծում է, որ միաբան գործակցութեամբ Ռուսաստանը, Աւստրօ-Ունգարիան և Գերմանիան կապահովեն եւրոպական խաղաղութիւնը և վերջ կը դնեն տենդային սպառազինման։

ՏՈԿԻՕ.—Ծովային մինիստրութեան մէջ երևան հանված զանցառումների առիթով տեղի ունեցան նոր խուզարկութիւններ Իօկոսուկում, Մօճում ծովային պաշտօնեաների մէջ և Կօբէի գերմանօ-ասիական բանկում։ Օպոզիցիան վճռել է ներկայացնել մի ուղերձ յատուկ կայսրի՝ մեղադրելով կաբինէտին։

Բերլինից հեռագրում են, թէ իբր Գոլեմիկինին մինիստրների խորհրդի նախագահ նշանակելով փոխելու է ռուսաց քաղաքականութիւնը Հեռաւոր Արևելքում և թէ իբր Ռուսաստանը ակտիվ կերպով հանդէս է գալու Մանջուրիայում։ Ցիշեալ հեռագիրը անհանգստացրեց եւրոպական մամուլի մի քանի օրգանները, որոնք յորդորում են կառավարութեանը և հասարակութեանը առանձին ուշադրութիւն դարձնել եւրոպական սպառնացող վտանգի վրայ։

ԼԱՅՊՑԻԳ.—Տպագրական գործի համաշխարհային ցուցահանդէսը բացվելու է մայիսի 6-ին Սակսոնիայի թագաւորի ձեռքով։

ԲԱԴԷՆ-ԲԱԴԷՆ.—Ռուսական եկեղեցում հողին յանձնվեց Բադէնի պրինցուհու մարմինը։

Կայսրը Կարլսրուէէից մեկնեց Բերլին։

ՀՌՕՄ.—Արդարադատութեան մինիստրը պատրաստակամութիւն յայտնեց ընդառաջել գործաթող փաստաբանների պահանջներին։

ԼՕՆԴՕՆ.—Կարող է պատահել, որ այս տարի սովորական ծովային զինավարժութիւնները տեղի չունենան՝ 500,000 ֆունտ անտեսելու նպատակով։ Նաւատորմում ձեռնարկված փոփոխութիւնները հիմք են տալիս կարծելու, որ վճռված է ուժեղացնել Միջերկրական ծովի նաւատորմը։

Բէյտէրը տեղեկացաւ, որ Վիդի Լօնդոնում գտնված ժամանակ ալբանական փոխառութեան հարցի քննութիւնը չէ աւարտվել։

ՊԱՐԻԶ.—Պրինց Վիդը հրեկոյեան մեկնեց Նէյվիդ։

ՆԷՅՎԻԴ.—Եկաւ պրինց Վիդը։

ՄԱԼՏԱ.—Բրիտանական «Գլօշեստէր» յածանաւը շաբաթ օրը մեկնում է Տրիէստ պրինց Վիդին մինչև Դուրացցո ուղեկցելու համար։

ԲԵՄԷՆ.—«Ֆօրելէ» շոգենաւը, որ երկու ամիս առաջ մեկնել էր դէպի Իսլանդիա, խորտակվել է, որի ժամանակ խեղդվել են 13 նաւաստի։

ԲՐԻՍԷԼ.—Թագաւորի առողջութիւնը լաւացաւ։

ՄՈՒԿԴԷՆ.—Դանիում բացվել է չինական ամուլի ներկայացուցիչների հերթական համագումարը։ Քննվելու է չինական յարաբերութիւնները ամրապնդելու ու զարգացնելու հարցը։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

(Հեռագրով)

Նոր-Նախիջևան, 8 փետրվարի

Խնդրում ենք տպել հետևեալ հեռագիրը, ուղարկված Ամենայն Հայոց Պատրիարք-կաթողիկոսին.

Շարժված՝ անսահման ուրախութեան զգացմամբ, Հայաստանի ըֆֆօրմների բարեյաջող լուծման առիթով, աջակցութեամբ Մեծին Ռուսիոյ կայսերական կառավարութեան, Նոր-Նախիջևանի հայ հասարակութեան անունից մատուցանում ենք Ձեր Սրբութեանը որդիական երախտագիտութիւն Ձեր մեծարժէք աշխատութիւնների մասին այնքան կարևոր, որքան և դժուարին՝ պատմական հարցի աջող աւարտման գործում, յերջանկութիւն տանվված հայրենիքի և մեր անդրսահմանեան դժբաղդ եղբայրակիցների։

Նոր-Նախիջևանի յաջորդ՝

Գէորգ վարդապետ

Քաղաքագլուխ՝ Քերովբէ Պապով

Եկեղ. հոգաբարձ. նախագահ՝

Անդրէաս Սալթիկեան

Բարեգ. Ընկ. նախագահ՝

Գրիգոր Զալխուշեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՒՄԱՑԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հրապարակի վրա է դրված քաղաքային դումայի վարչութեան մի անդամի ընտրութիւնը։ Այդ առիթով նորից ծագել են կուսակցական բաժանումներ։ Նորից իբրև կանդիդատ առաջ է եկել քաղաքային քարտուղար Մ. Զաքարը։ Նրա թեկնածութիւնը իրաւամբ առաջ է բերել դժգոհութիւն շատ շրջանների և մասնաւորի մէջ և այդ դժգոհութեան իբրև արտայայտութիւն կարելի է համարել այն յօդուածը, որ տպվել է «Тифлисскій Листокъ» թերթի երեկվայ համարում։ Անշուշտ, խնդիրը ոչ այնքան Զաքարի անձնաւորութեան մասին է, այլ այն հանգամանքի մասին, որ թեթև աչքով է նայվում այնպիսի մի պատասխանատու և ծանր պաշտօնի վրա, որպիսին է ուղրաւայի անդամութեան պաշտօնը։ Այդ պաշտօնի համար անհրաժեշտ է ունենալ մասնագէտ, փորձված, աշխատասէր, երկար տարիներ քաղաքային գործերին մասնակցող մեծ երկարութեամբ և 7—8 մեծ լայնութեամբ պարիսպով մը պատած է։ Ոստիկանութիւնը և բանակը այնքան լաւ կանոնաւորած էր, որ իր օրով թէ քաղաքին և թէ ամբողջ վիլայէթին մէջ ապահովութիւնը կատարեալ էր։ Կարող քաղաքագլուխ մը նշանակելով՝ քաղաքին մաքրութեան և բարեզարդութեան զարկ տուած է։ Քաղաքին դուրս զօրանոց մը կառուցանելով ամբողջ ոյժը հոն հաւաքած է և մի քանի անգամներ դեղցիկ զօրահանդէսներ տարբեր է, որոնց նմանը Բաղդադ չէ տեսած։ Օսմանեան շոգենաւային ընկերութիւնը շոգենաւերուն երթևեկութիւնը այնքան լաւ կանոնաւորած է, որ յաջողապէս մրցելի է Լիւչի հետ։ Եփրատի համար ալ փոքրիկ շոգենաւեր բերել տուած է՝ Հալէպի և Բաղդադի միջև երթևեկութիւն հաստատելու համար։ Հազիւ շոգենաւերը հասած էին՝ դինքը հրաժարեցուցին վարչութենէ։ Քաղաքը ապահով և վայելուչ կամուրջով մը և թրամվայով մը օժտելու իր ծրագիրը ժամանակ չունեցաւ գործադրելու։ Իր անկաշառ և խիստ գործունէութեամբը կարողացած է շատ մը թիւրք և արաբ էշրաֆներու—մեծամեծներ—անօրէն արարքները զսպել և զեղծումներուն վերջ տալով գանձատան եկամուտները աւելցնել, անշուշտ բուռն դժգոհութիւն և տարաձայնութիւն առաջացնելով անոնց մէջ։

Ինչու հեռացուցին այսպիսի օգտակար կուսակալ մը, պիտի հարցնէք։ Մասամբ ինք և մասամբ ալ Իթթիհադը մեղադրելի են։ Ինք գրեթէ փոխարքայի մը իրաւունքներով եկած էր, արտասովոր ֆէրմանով մը և այդ դիրքին արժանավայել կերպով ապրեցաւ։ Իր օրով կառավարութեան հեղինակութիւնը, անցեալին մէջ անօրինակ, գագաթնակէտին հասած էր. այդ կը զգային նոյնիսկ անպատի բեդուին արաբները և ըստ այնմ հանդարտ կապրէին։ Բայց դժբաղդաբար իրեն հետ բերած պաշտօնեանները իր արժանաւոր օգնականները չէին և իր հաւատքը ի չարն գործածեցին։ Օտար հիւպատոսներու հետ իրենց ունեցած յարաբերութիւններու մէջ քաղաքագիտութիւն չերևցան ցոյց տալ, որու շնորհիւ իրենց պետի և հիւպատոսներու միջև յարաբերութիւնները լարուեցան։ Այս վերջինները այժմ ուզեցին իր հեռացման, մանաւանդ անգլիական հիւպատոսը։ Արաբ և թիւրք ժողովուրդի մեծամեծները ալ կուզէին իր հեռացումը։ Իթթիհադին ալ հաճելի չեկաւ Նազիմ-փաշայի իշխանութեան և ազդեցութեան աճումը, որովհետև իրենցինը օր ըստ օրէ կը տկարանար, ուստի հեռացուցին զինքը՝ հակառակ Բաղդադի ժողովուրդին բուռն բողոքներուն։ Բաղդադցիք միշտ յարգանօք կը յիշեն և անկեղծօրէն կողքան իր եղերականներուն։

Նազիմ-փաշայէն յետոյ Բաղդադ չորս կուսակալներ ունեցաւ 3 տարուան մէջ։ Եկան ու գացին առանց օգտաւէտ գործ մը կատարելու և ոչ ալ ընդունակ եղան իրենց նախորդին թողածը պահելու և առաջացնելու։ Ներկայ կուսակալը, որ շուրջ ութ ամիս առաջ եկաւ, Տիգրանակերտի նախորդ կուսակալ Զէլալ-բէյն է։ Ցաճախ առիթ ունեցած եմ իրեն հետ տեսնուելու և շփուելու իբրև հայ։ Զաքարը հազիւ էր ստանձնել քարտուղարի պաշտօնը, ուրեմն հազիւ էր տաք կոխել քաղաքային մնտեսութեան ասպարէզը, որ հետամուտ եղաւ իսկոյն ձեռք բերել ուպրավայի անդամի պաշտօնը, առանց քաշվելու, առանց մտածելու, թէ շատ վաղ է մի քարտուղարի համար, որ դժուարանում էր նոյն իսկ շաբաթը մի անգամ դումայի արձանագրութիւնները իր ժամանակին և ճշդօրէն կազմելու, ստանձնել այդպիսի մի ծանր և բարդ պաշտօն։ Բայց նա չը խրատվեց. նա փորձեց երկրորդ անգամ և փորձում է այժմ երրորդ անգամ, յոյսը դնելով ոչ թէ իր ընդունակութեան, հմտութեան, աշխատասիրութեան, փորձառութեան վրա, որոնցից զուրկ է, այլ խնամիութեան և ճարպիկութեան վրա, սրանց-նրանց դուռ գալու, հաճոյանալու։

Նրա ընտրութիւնը, իբրև ուպրավայի անդամ, եթէ նոյն իսկ աջողվի, պարզապէս ցոյց կը տայ, որ քաղաքի հայերը բնաւ ի նկատի չունեն ազգաբնակութեան շահերը։ Այն ռոճիկը, որ ստանում է ուպրավայի անդամը—աւելի քան 4000 ը.—շատ լաւ վարձատրութիւն է՝ պաշտօնի կոչելու համար մի այնպիսի անձն, որ ունենայ բարձր կրթութեան ցնոր, մասնագիտութիւն, լիսը փորձված և հմուտ և մանաւանդ աշխատասէր, եռանդուն։ Մեր կարծիքով՝ յարմարաւոր և արժանաւոր կանդիդատներ կը լինէին բժշկապետ Փրշէրը, բժշկապետ Կ. Ստեփանեան և Ց. Խուտնուեց։ Եւ եթէ անհրաժեշտ է նկատվում ուպրավայի մէջ ունենալ մի ռուս, յարմարագոյն անձն կը լիներ Փրշէրը։ Գալով այն հարցին, որ տեղական մի լրագիր յայտնել է, թէ Զաքարի ընտրութեամբ հայերը դրձեալ կամենում են վարչութեան մէջ մտցնել հայ, մենք պէտք է յայտնենք, որ Զաքարը լոկ ծագումով է հայ և նա ոչ մի կապ և առնչութիւն չունի հայկական կեանքի հետ։ Եւ եթէ նա ընտրվի, գուցէ նրա ընտրութեանը նպաստեն աւելի վրացի ձայնաւորները։ Մենք միանգամայն բացասաբար ենք վերաբերվում նրա ընտրութեան։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿՍԱՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐԸ

III

Ուսուցչութիւնից յետոյ գաւառական ինտելիգենտ դասակարգը կազմում են զանազան հաստատութիւններում ընկած ծառայողները, չինովնիկները, մի դասակարգ գաւառում որը որքան տարաշ և ատիճան ունի, այնքան էլ տարբեր հոգիներ, տարբեր արտայայտութիւններ և մէկը միւսից աւելի ապշեցուցիչ տարբեր։

Գաւառական հայ չինովնիկը հայերէն խօսելը մեղք է համարում. նա իր դէրքի և անուան տառացի ստրուկն է։ Տգէտ գիւղացու կողքին նա ամենախմաստուն, ամենագէտը կը ձևանայ, իբրևից մեծաւորի մօտ՝ մի ողորմելի, մի փալաս էակ, կամազուրկ և ամեն բանում յարմարվող։

Սրանց մի այլ երկրորդանի մասը, հայերէն խօսելը, ձրիապէս հայ թերթ կարդալն անգամ ազգասիրութիւն և ազգի համար արիւն-քրտինք թափել է համարում և հրապարակում, որ իրանք հայ լրագիր են կարդում, հայ իրականութիւնով իբր թէ հետաքրքրվում, այո, դեռ ազգը այդպիսի անձնազոհներին մի բան էլ պարտ է մնում, չէ որ ազգի ցաւերը, պակասը, հոգսերն են արձանագրվում թերթերումն։ Այդ խմբի չինովնիկները իրանց դերը շատ լաւ գիտեն, թէ ուր կարելի է և ձեռատու հայ իրականութիւնից, հայ կեանքից խօսել և ազգասէր ձևանալ, նրան տրվելիք բեֆօրմներից ճառել և ուր ընդհակառակը հայ թերթերի անուն չը տալ, մոռանալ նոյնիսկ, որ նրանք գոյութիւն ունեն... Է՛ վնաս չունի, ինչ կայ որ. աշխարհս բանը այսպէս է. այսպէս էլ կը լինի, այնպէս էլ. և զարմանալու ոչինչ չը կայ։

Զինովնիկների երրորդ տեսակը աւելի հետաքրքրական է. նրանք իրանց մեծաւորների մօտ հայի հետ խօսելը մեղք են համարում, խոյս են տալիս հայ խմբումներից, ժողովներ, թատրոն, երեկոյթ յաճախելուց. չէ որ կարող են աչքի ընկնել և յետոյ...։

Ինչ՞ զի ողորմելիներ, որքան յետ էք մնացել դարից, այն դարից, որի պետական ներկայացուցիչների խորհուրդն է մայրենի դպրոցի, լեզուի, կրթութեան և դաստիարակութեան հարցը մտցնել իրական կեանքի և գործունէութեան մէջ։

Եւ գաւառական հայ չինովնիկութիւնը չունի իր դէրքը մեր մի շարք հասարակական, ազգային խնդիրներում, և ամեն անգամ երբ դէպք է պատահել որևէ ձեռնարկութեան մէջ մասնակցութիւն ունենալու, նա իր հրաժարականն է ներկայացրել։ Հայ դպրոցից, հայ ընկերութիւններից, միութիւններից նա միշտ փախել է և ներկայումս էլ փախչում է, առանց իրան հաշիւ տալու, որ մեր բոլոր ձեռնարկութիւնները, մեր բոլոր ընկերութիւնները միանդամայն լեզվի, օրէնական հրմունքներով են առաջնորդվում և շատ անգամ դեռ ի բախտաւորի արժանանում վարչականների կողմից, որոնց աչքում մեր որոշ ծրագրով և ուղղութեամբ հասարակական աշխատանքը երբէք ծուռը չի կարող երևալ և միշտ էլ կը քաջալերվի։

Սաղանդարեան

ՌՈՒՍ-ԵԱՊՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՏԱՄԱՆՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

III

Ինչպէս ասացինք, Եապօնիան իսկապէս սահմանադրական երկիր է, լուսամիտ կառավարչական և պետական դեկավարներով, որոնք խելացիօրէն ընդօրինակեցին արևմտեան քաղաքակրթութիւնից այն ամենը, ինչ որ անհրաժեշտ է մի ժողովրդի առաջխաղացմանը քաղաքակրթական ուղիով։ Եապօնական պետական գործիչները ոչ միայն բաւականացան եւրոպական ռազմագէտներ հրաւիրելով, այլև զուգընթաց զօրքի վերակազմութեան հետ մուծեցին մի շարք ըէֆօրմներ պետական ու ժողովրդական կեանքի բոլոր ճիւղերին և մասերին վերաբերեալ, որպէսզի բարելաւեն ժողովրդի բարեկեցութիւնը և բարձրացնեն նրա մասնաւոր-բարոյական մակարդակը։

Շատ հասկանալի է, որ այդ նպատակով պէտք է ամենից առաջ տարածել ուսումն ու գիտութիւնը։

Եապօնիայում ուսումը պարտադիր է։ Ամբողջ երկիրը պատած է դպրոցական ցանցով. կան բազմաթիւ բարձրագոյն, ընդհանուր ուսմանագիտական դպրոցներ և դրանց conditio sine qua non-ն է խօսքի, մտքի և ժողովների կատարեալ ազատութիւն։

Եթէ Եապօնիան մտածէր վերակազմելու միմիայն զօրքը եւրոպական ձևով և դրանով բաւականանար, այն ժամանակ նա նոյն վիճակին կը հասնէր, որին հասաւ Թիւրքիան, որ միշտ պատերազմելիս ունեցել է կատարելագործված զէնք և մինչև իսկ եւրոպական ռազմագէտ խորհրդատուներ, սակայն շարունակաբար պարտութիւններ է կրել...

Շնորհիւ ուսման և գիտութեան՝ Եապօնական ժողովրդի մէջ արհեստները, տեխնիկան և վաճառականութիւնը այն աստիճան ծաղկեցին, որ արդէն մրցել սկսեցին եւրոպականի հետ։

Պատերազմներում Եապօնիան հանդէս եկաւ իր կատարելագործած հրացանով, թընդանօթով և վառօդով, որ գաղտնիք է մնացել մինչև այժմ։

Զանազան պետութիւններ իրանց պատերազմական նաւերը պատուիրում են նաև Եապօնիայի նաւաշինարանները։

Շնորհիւ երկրի ծաղկման և զգալի արագ ընթաց քաղաքակրթական շարժման՝ փոքրիկ Եապօնիան իր մի քանի տասնեակ միլիոն ժողովրդով այն աստիճան հզօրացաւ թէ տնտեսապէս և թէ մտաւորապէս, որ քսան տարվայ ընթացքում այժ ունեցաւ երկու հսկայական պատերազմ մղելու՝ հսկայ թէ երկիրների ծաւալով և թէ հարիւրաւոր միլիոն ժողովուրդներ ունեցող պետութիւնների՝ Չինաստանի և Ռուսաստանի դէմ։

Երկու պանծալի պատերազմներում էլ Եապօնիան յաղթող հանդիսացաւ. աւելի շուտ կուլտուրան յաղթեց յետադիմութեանը, լոյսը՝ խաւարին։

Եապօնական զինուորը շնորհիւ պարտադիր ուսման գրագէտ է, այսինքն իր մտաւոր հոգեկան կարողութիւններով բարձր էր հասկանալորդից։

Իբրև գրագէտ զինուոր, նա լաւ գիտակից է իր զինուորական և դէպի հայրենիքը ունեցած պարտականութիւններին, որոնց և գործադրում է խելացիօրէն, միաժամանակ պարտաւոր է զոհվելու, արհամարհելով մահը։ Շատ եապօնացի վիրաւոր զինուորներ ու օֆիցէրներ անձնասպանութիւն էին գործում պատերազմի դաշտում՝ թշնամու ձեռքը գերի չընկնելու համար։ Սահմանադրական ոգով դաստիարակված ու եւրոպական կրթութիւն ստացած եապօնացի բարձրաստիճան զինուորականները, վայելելով զօրքի սէրն ու յարգանքը, պատերազմի ժամանակ գործադրում էին նորագոյն ռազմագիտութեան մեթոդներն ու միջոցները, որոնք սկզբում անհասկանալի էին թշնամուն և որի վերաբերմամբ ուսուցչի դեր էլ էին կատարում։

Գեներալ Շտակելբերգը Վաֆանգօյի պարտութիւնը վերագրում էր այն բանին, ինչպէս ինքը խոստովանվեց, որ չը դիտէր թնդանօթաձիգ զօրքի գործադրութեան նոր եղանակը և երբ պարտութիւնից յետոյ խրատվեց ու սովորեց, մեծ աջողութեամբ ու կորուստներ տալով եապօնացիներին գործադրեց ինքն ևս թնդանօթների գործածութեան նորագոյն մեթոդը Լեաօեանի ճակատամարտերում։ Առաջին ցամաքային յաղթութիւնը ունենալուց յետոյ Տիւրէնչէնի մօտ՝ գեներալ Կուրօկին իր առաջխաղացումով զարմանք էր պատճառում հակառակորդին, թէ ինչու շաբաթներ, ամիսներ է տևում նրա առաջխաղացումը, և թէ ի՞նչ կարիք կայ յաղթող կողմին առաջխաղացման ժամանակ պաշտպանական դէրքեր պատրաստելու։ Մինչդեռ ռուսական զօրքը առաջ խաղալիս պաշտպանական դէրքեր չէր պատրաստում, և նահանջման ժամանակ հետևանքները աւելի ևս ծանր էին լինում։

Ապացոյց՝ Շախէ գետի հովիտում տեղի ունեցած ռուս զօրքի առաջխաղացումը և ապա նահանջումը. գենեռալ Գրիպենբէրգը աջ թևի վրա իր 7½ դիվիզիայով, յարձակողական ուղղութիւն առած, առաջ խաղաց Թշնամու դէմ, որը նահանջելով մինչև Սանդէպու պաշտպանական դիրքերը՝ ամրացաւ և մեծ կորուստներով յետ մղեց ռուսական զօրքերին, չը նայելով որ եապօնական զօրքը անհամեմատ քիչ էր՝ 1½ դիվիզիա։

Ռուսական զօրքերի հրամանատարի տրված հրահանգները կուռ զօրամասերին իրանց բանակդիրութեամբ ընդարձակ, անորոշ խորհուրդներով ու հրամաններով՝ աւելի նահանջման ոգի էին կրում, քան վճռական և յարձակողական. իսկ եապօնական հրամանատարները՝ լայնական ոճով և խիստ։ Օրինակ, երբ ռուս զօրքերը սկսեցին յարձակողական արշաւանքը, որ երկար ժամանակ պատրաստվում էր Շախէի հովտում և ռուս զօրքերը դասաւորված էին թաթի ձևված տինգ մստերի ուղղութեամբ, եապօնական զինուորը հայրենասիրական ոգի չունենալով, ինչպէս ասացինք, Եապօնիան իսկապէս սահմանադրական երկիր է, լուսամիտ կառավարչական և պետական դեկավարներով, որոնք խելացիօրէն ընդօրինակեցին արևմտեան քաղաքակրթութիւնից այն ամենը, ինչ որ անհրաժեշտ է մի ժողովրդի առաջխաղացմանը քաղաքակրթական ուղիով։ Եապօնական պետական գործիչները ոչ միայն բաւականացան եւրոպական ռազմագէտներ հրաւիրելով, այլև զուգընթաց զօրքի վերակազմութեան հետ մուծեցին մի շարք ըէֆօրմներ պետական ու ժողովրդական կեանքի բոլոր ճիւղերին և մասերին վերաբերեալ, որպէսզի բարելաւեն ժողովրդի բարեկեցութիւնը և բարձրացնեն նրա մտաւոր-բարոյական մակարդակը։

Շատ հասկանալի է, որ այդ նպատակով պէտք է ամենից առաջ տարածել ուսումն ու գիտութիւնը։

Եապօնիայում ուսումը պարտադիր է։ Ամբողջ երկիրը պատած է դպրոցական ցանցով. կան բազմաթիւ բարձրագոյն, ընդհանուր ուսմանագիտական դպրոցներ և դրանց conditio sine qua non-ն է խօսքի, մտքի և ժողովների կատարեալ ազատութիւն։

Եթէ Եապօնիան մտածէր վերակազմելու միմիայն զօրքը եւրոպական ձևով և դրանով բաւականանար, այն ժամանակ նա նոյն վիճակին կը հասնէր, որին հասաւ Թիւրքիան, որ միշտ պատերազմելիս ունեցել է կատարելագործված զէնք և մինչև իսկ եւրոպական ռազմագէտ խորհրդատուներ, սակայն շարունակաբար պարտութիւններ է կրել...

Շնորհիւ ուսման և գիտութեան՝ եապօնական ժողովրդի մէջ արհեստները, տեխնիկան և վաճառականութիւնը այն աստիճան ծաղկեցին, որ արդէն մրցել սկսեցին եւրոպականի հետ։

Պատերազմներում Եապօնիան հանդէս եկաւ իր կատարելագործած հրացանով, թընդանօթով և վառօդով, որ գաղտնիք է մնացել մինչև այժմ։

Զանազան պետութիւններ իրանց պատերազմական նաւերը պատուիրում են նաև

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԻՋԱԳԵՏՔ*)

(Թուսկի ապատութիւնները)

—

Բ ա ղ դ ա դ

Բամատիի և Ֆէլուջէի միջև 18 կիլօմետր տարածութեամբ Հաբբանիէ անուն լճի ափերուն մը կայ։ Եփրատի յորդած ատենը այդ լիճը պիտի լեցնեն՝ շրջակայ դաշտերը և Բաղդադը ողողումէ փրկելու համար։ Գետը պակսելուն՝ լճի ջուրը երկրորդ ջրանցքով գետը պիտի թափեն՝ դաշտերը ոռոգելու համար։ Այս ձեռնարկին համար կառավարութիւնը 350,000 ոսկի յատկացուցած է և մինչև երկու տարի պատրաստ պիտի լինի։

Նորատունկեան էֆէնդի հանրային շինութեանց մինիստր եղած ժամանակ և Նազիմ-փաշան ալ իր վարչութեան օրով Միջագետքի վերածնութեան և բարգաւաճման հիմնաքարը դրին։

Բաղդադ եկած կուսակալներու մէջ մեյն Միդհատ-փաշան շինարար եղած է։ Կառավարութեան շէնքերը, զօրանոցները, հիւանդանոցը իր թողած յիշատակներն են։ Հանդուցեալ Նազիմ-փաշան ալ կոչուած էր մի մեծ կուսակալ ըլլալ, եթէ թողուցած ըլլային իր պաշտօնին մէջ։ Ութ ամսուան իր կարճ պաշտօնավարութեան միջոցին համեմատաբար շատ բան ըրած է։ Քաղաքը ողողումէ ազատելու համար՝ 16—20 կիլօմետր երկարութեամբ և 7—8 մետր լայնութեամբ պարիսպով մը պատած է։ Ոստիկանութիւնը և բանակը այնքան լաւ կանոնաւորած էր, որ իր օրով թէ քաղաքին և թէ ամբողջ վիլայէթին մէջ ապահովութիւնը կատարեալ էր։ Կարող քաղաքագլուխ մը նշանակելով՝ քաղաքին մաքրութեան և բարեզարդութեան զարկ տուած է։ Քաղաքէն դուրս զօրանոց մը կառուցանելով ամբողջ ոյժը հոն հաւաքած է և մի քանի անգամներ դեղցիկ զօրահանդէսներ տարբեր է, որոնց նմանը Բաղդադ չէ տեսած։ Օսմանեան շոգենաւային ընկերութիւնը շոգենաւերուն երթևեկութիւնը այնքան լաւ կանոնաւորած է, որ յաջողապէս մրցելի է Լիւչի հետ։ Եփրատի համար ալ փոքրիկ շոգենաւեր բերել տուած է՝ Հալէպի և Բաղդադի միջև երթևեկութիւն հաստատելու համար։ Հազիւ շոգենաւերը հասած էին՝ դինքը հրաժարեցուցին վարչութենէ։ Քաղաքը ապահով և վայելուչ կամուրջով մը և թրամվայով մը օժտելու իր ծրագիրը ժամանակ չունեցաւ գործադրելու։ Իր անկաշառ և խիստ գործունէութեամբը կարողացած է շատ մը թիւրք և արաբ էշրաֆներու—մեծամեծներ—անօրէն արարքները զսպել և զեղծումներուն վերջ տալով գանձատան եկամուտները աւելցնել, անշուշտ բուռն դժգոհութիւն և տարաձայնութիւն առաջացնելով անոնց մէջ։

Ինչու հեռացուցին այսպիսի օգտակար կուսակալ մը, պիտի հարցնէք։ Մասամբ ինք և մասամբ ալ Իթթիհադը մեղադրելի են։ Ինք գրեթէ փոխարքայի մը իրաւունքներով եկած էր, արտասովոր ֆէրմանով մը և այդ դիրքին արժանավայել կերպով ապրեցաւ։ Իր օրով կառավարութեան հեղինակութիւնը, անցեալին մէջ անօրինակ, գագաթնակէտին հասած էր. այդ կը զգային նոյնիսկ անպատի բեդուին արաբները և ըստ այնմ հանդարտ կապրէին։ Բայց դժբաղդաբար իրեն հետ բերած պաշտօնեանները իր արժանաւոր օգնականները չէին և իր հաւատքը ի չարն գործածեցին։ Օտար հիւպատոսներու հետ իրենց ունեցած յարաբերութիւններու մէջ քաղաքագիտութիւն չերևցան ցոյց տալ, որու շնորհիւ իրենց պետի և հիւպատոսներու միջև յարաբերութիւնները լարուեցան։ Այս վերջինները այժմ ուզեցին իր հեռացման, մանաւանդ անգլիական հիւպատոսը։ Արաբ և թիւրք ժողովուրդի մեծամեծները ալ կուզէին իր հեռացումը։ Իթթիհադին ալ հաճելի չեկաւ Նազիմ-փաշայի իշխանութեան և ազդեցութեան աճումը, որովհետև իրենցինը օր ըստ օրէ կը տկարանար, ուստի հեռացուցին զինքը՝ հակառակ Բաղդադի ժողովուրդին բուռն բողոքներուն։ Բաղդադցիք միշտ յարգանօք կը յիշեն և անկեղծօրէն կողքան իր եղերականներուն։

Նազիմ-փաշայէն յետոյ Բաղդադ չորս կուսակալներ ունեցաւ 3 տարուան մէջ։ Եկան ու գացին առանց օգտաւէտ գործ մը կատարելու և ոչ ալ ընդունակ եղան իրենց նախորդին թողածը պահելու և առաջացնելու։ Ներկայ կուսակալը, որ շուրջ ութ ամիս առաջ եկաւ, Տիգրանակերտի նախորդ կուսակալ Զէլալ-բէյն է։ Ցաճախ առիթ ունեցած եմ իրեն հետ տեսնուելու և շփուելու իբրև հայ։ Զաքարը հազիւ էր ստանձնել քարտուղարի պաշտօնը, ուրեմն հազիւ էր տաք կոխել քաղաքային մնտեսութեան ասպարէզը, որ հետամուտ եղաւ իսկոյն ձեռք բերել ուպրավայի անդամի պաշտօնը, առանց քաշվելու, առանց մտածելու, թէ շատ վաղ է մի քարտուղարի համար, որ դժուարանում էր նոյն իսկ շաբաթը մի անգամ դումայի արձանագրութիւնները իր ժամանակին և ճշդօրէն կազմելու, ստանձնել այդպիսի մի ծանր և բարդ պաշտօն։ Բայց նա չը խրատվեց. նա փորձեց երկրորդ անգամ և փորձում է այժմ երրորդ անգամ, յոյսը դնելով ոչ թէ իր ընդունակութեան, հմտութեան, աշխատասիրութեան, փորձառութեան վրա, որոնցից զուրկ է, այլ խնամիութեան և ճարպիկութեան վրա, սրան-նրան դուռ գալու, հաճոյանալու։

Նրա ընտրութիւնը, իբրև ուպրավայի անդամ, եթէ նոյն իսկ աջողվի, պարզապէս ցոյց կը տայ, որ քաղաքի հայերը բնաւ ի նկատի չունեն ազգաբնակութեան շահերը։ Այն ռոճիկը, որ ստանում է ուպրավայի անդամը—աւելի քան 4000 ը.—շատ լաւ վարձատրութիւն է՝ պաշտօնի կոչելու համար մի այնպիսի անձն, որ ունենայ բարձր կրթութեան ցնոր, մասնագիտութիւն, լիսը փորձված և հմուտ և մանաւանդ աշխատասէր, եռանդուն։ Մեր կարծիքով՝ յարմարաւոր և արժանաւոր կանդիդատներ կը լինէին բժշկապետ Փրշէրը, բժշկապետ Կ. Ստեփանեան և Ց. Խուտնուեց։ Եւ եթէ անհրաժեշտ է նկատվում ուպրավայի մէջ ունենալ մի ռուս, յարմարագոյն անձն կը լիներ Փրշէրը։ Գալով այն հարցին, որ տեղական մի լրագիր յայտնել է, թէ Զաքարի ընտրութեամբ հայերը դրձեալ կամենում են վարչութեան մէջ մտցնել հայ, մենք պէտք է յայտնենք, որ Զաքարը լոկ ծագումով է հայ և նա ոչ մի կապ և առնչութիւն չունի հայկական կեանքի հետ։ Եւ եթէ նա ընտրվի, գուցէ նրա ընտրութեանը նպաստեն աւելի վրացի ձայնաւորները։ Մենք միանգամայն բացասաբար ենք վերաբերվում նրա ընտրութեան։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿՍԱՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐԸ

III

Ուսուցչութիւնից յետոյ գաւառական ինտելիգենտ դասակարգը կազմում են զանազան հաստատութիւններում ընկած ծառայողները, չինովնիկները, մի դասակարգ գաւառում որը որքան տարաշ և ատիճան ունի, այնքան էլ տարբեր հոգիներ, տարբեր արտայայտութիւններ և մէկը միւսից աւելի ապշեցուցիչ տարբեր։

Գաւառական հայ չինովնիկը հայերէն խօսելը մեղք է համարում. նա իր դէրքի և անուան տառացի ստրուկն է։ Տգէտ գիւղացու կողքին նա ամենախմաստուն, ամենագէտը կը ձևանայ, իբրևից մեծաւորի մօտ՝ մի ողորմելի, մի փալ

պօնական հրամանատարի մի կարճ նախադասութեան հրահանգով—«պաշտպանվել յարձակումից ու պատրաստ լինել յարձակման համար»—եպեսկոպան զօրքերը սեղմվեցին ըռունցքանման ու թէ յետ մղեցին թշնամուն և թէ առաջ խաղացին։

Եպեսկոպի զինուորի պատրաստութիւնը ցոյց է տալիս, որ նա իսկապէս ինտելիգենտ զինուոր է. զինուորական պայուսակի մէջ դրված են գրիչ և թուղթ նամակների համար, ատամների մաքրիչներ, սպիտակեղէնը և այլ պարագաները այն աստիճան մաքուր և խնամքով դասաւորված, որ կարծես թէ, ինչպէս վկայում էին թղթակիցները, խանութից նոր են գնված։ Ունէր օֆիցէրները բազուկների վրա ամրացած ունեն ժամացոյց ու կողմնացոյց, զօրքերը մինչ իսկ ունեն ոտքերի կոշտերի և մօզոլների համար յատուկ ֆելդշէր-կտրատողներ և այլն...

Մեր կարծիքով՝ ահա որտեղ պէտք է որոնել յաղթութեան գլխաւոր գրականը—եպեսկոպական զինուորի ինտելիգենտութեան մէջ։ Ա. Նազարէթեան

ԱՅՍՕՐ ԷԼ Պ. ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Պ. պ. Շիրվանզադէն ու Սարեանն իրանց նպատակին հասնելուց յետոյ, վերջապէս հասնելուց եկաւ պ. Լեոնեանը «Մշակի» փեհանդէս եկաւ մի պ. Լեոնեանը «Մշակի» փետրվարի 4-ի համարում։ Պարոնը կասկածի տակ դնելով Էջմիածնի վերանորոգութեան համար կազմված մասնաժողովի անդամներին՝ առաջարկում է ինձ յայտնել նրանց անունները։

Ամենայն ուրախութեամբ կը կատարեմ նրա ցանկութիւնը՝ ծանօթացնելով թէ իրան և թէ հետաքրքրվող ընթերցողներին ամբողջ կազմը հետ։ բայց շատ ցաւում եմ, որ պ. Լեոնեանը իր յօդուածով չափազանց անյարմար դրութիւն է ստեղծել իր համար։ Նա, որ «Գեղարուեստ» թերթն է հրատարակում, անշուշտ ազգի գեղարուեստական նպատակներին ծառայելու համար, ինչպէս երևում է, երբեք չէ հետաքրքրվել վերոյիշեալ մասնաժողովի գեղարուեստական գործունէութեան հարցով։

Բազմաթիւ նիստերը մասին, որ տեղի են ունեցել և ունեն Թիֆլիսի առաջնորդարանում հանգուցեալ Գարեգին արքեպիսկոպոսի, ապա Եփրեմ եպիսկոպոսի, իսկ այժմ Մեսրոպ սրբազանի ներկայութեամբ և մասնակցութեամբ, ուր երբեմն ներկայ են եղել հանգուցեալ Ալ. Քալանթար և այլ անձինք, «Գեղարուեստ» խմբագիրը-գրատարակիչը միագամայն տեղեկութիւն չէ ունեցել։ Մասնաժողովի անդամների անունները իսկ մի երկու անգամ յիշվել են թերթերում, պ. Լեոնեանը ուշադրութեան արժանի չէ արել։

Այժմս խօսենք նրա տրամաբանութեան մասին։ Նրա կարծիքով բարձրագոյն ցնզով ճարտարապետները կարող են լինել անձեռնհաս հայկական եկեղեցու վերանորոգութեան գործի մէջ, իսկ ինքը, Շիրվանզադէն ու Սարեանը կարող են հեռու տեղից ձեռնհաս կրիտիկոսներ լինել միևնոյն հարցի վերաբերեալ։

Բացի այս, նրա կարծիքով՝ գործը աջող ընթացք կունենար միմիայն այն ժամանակ, եթէ մասնաժողովի կազմի մէջ լինէին պ. պ. Թ. Թորամանեանն ու Վ. Սուրէնեանը։

Նա կարծում է նոյնպէս, որ եթէ մի արուեստագէտ իրան մասնագիտութիւն ընտրեց պէյզաժ, նա գեղարուեստի միւս ճիւղերից ընկաւաւ պէտք է լինի։

Ոչ, պ. Լեոնեան, այդպէս չէ։ Դուք, որ այսօր հայրենի հնութիւնների պաշտպանի դերի մէջ եք դուրս եկել և սպառնում եք «յետագայի խիստ քննադատութեամբ», ինչ էլք մտածում տարիներ առաջ, գործի սկզբին, երբ յայտարարված էր կոնկուրս և առաջարկված էր 1000 ռուբլի վարձատրութիւն Էջմիածնի վերանորոգութեան համար աջող պրոէկտ կազմելու համար, և որ պրոէկտները ժամանակին պատրաստվեցին, սակայն ճանաչվեցին անբաւարար, որոնք այժմս Էջմիածնի սեփականութիւն են կազմում*)։ Ինչու այդ բոլորը ուրիշ շատ կարևոր բաների հետ միասին ձեր «Գեղարուեստի» նիւթ չը դարձրիք։ Այդ ինչին վերագրել, որ չորս տարուց յետոյ միայն Շիրվանզադէն և Սարեանը յիշեցրին ձեզ Էջմիածնի վերանորոգութեան հարցը։

Մօտիկ ապագայում պաշտօնապէս կը յայտարարվի թերթերում ի զիտութիւն բոլոր հայերի, թէ ի՞նչ է անվում այս բոպէին և ի՞նչ է անվելու ապագայում Էջմիածնի տաճարի շուրջը։

Ով չորս տարի անտարբեր էր այս հարցի նկատմամբ, թող մի ամիս էլ համբերի։ իսկ առայժմ կասեմ, որ մեր դժբաղդ ազգի յատկանիշն է լինել միշտ անզգայ և անկարելից դէպի իր տանջվող հարազատը, օգնութեան կարօտ ապագայ խոստացող պատանի կամ քայքայվող հայրենի կոթողը։ Բայց Աստուած մի արասցէ, եթէ մէկը ձեռնամուխ եղաւ բարի և ազգօգուտ գործ կատարելու և եթէ այդ բանը յայտնի դարձաւ, անմիջապէս նրա գլխին թափվելու է հազար ու մի հայհոյանք, մեղադրանք աւ բամբասանք։ Մենք ամենքս այդպէս ենք, գուցէ նոյնիսկ առանց բացառութեան։

Ահա արուեստագէտների ցուցակը։

Ա. Կալդին՝ ճարտարապետ, Հ. Գրինեվսկի՝ նկարիչ, Ա. Բաբանեան՝ ճարտարապետ, Գ. Տէր-Սարգսեան՝ ճարտարապետ-գեղագէտ, Ղ. Սարգսեան՝ ճարտարապետ, Է. Ֆրանկէ՝ ինժեներ-ճարտարապետ, Մ. Ֆրանկէ՝ քանդակագործ, Լ. Լօնգօ՝ նկարիչ, Է. Անդրէօլետտի՝ ճարտարապետ-գեղագէտ, Ա. Ֆեթվաճեան՝ նկարիչ, Ն. Մադաթեան՝ ճարտարապետ, Ռ. Մարտիրոսեան՝ ճարտարապետ-հնագէտ (այս երկուսն են գործի հսկողները), Գ. Տէր-Միքայէլեան՝ ճարտարապետ, Ս. Կլդիշվիլի՝ ճարտարապետ, Ե. Նիկոլաձէ՝ արձանագործ, Ե. Թաղէոսեան՝ նկարիչ, Բիլիգեէ՝ ճարտարապետ, Զուբաբեան՝ ճարտարապետ Շմերլինգ՝ նը-կարիչ, Թօիձէ՝ նկարիչ, (այս չորսը հրաժարված են), Շամշիեան՝ նկարիչ, Բաբգոյսկի՝ ճարտարապետ, (այս երկուսը վախճանված են), Բաշինջաղեան՝ նկարիչ։

Կային դարձեալ մի քանի արուեստագէտներ, որոնք վաղուց դադարել են նիստերը յաճախելուց, ուստի չեմ բերում նրանց անունները։

Վերջ դնելով այս տեսակ պօլեմիկային, հրաւիրում եմ ընթերցողներին ուշադրութեամբ կարդալ պաշտօնական տեղեկութիւնները, որոնց մասին քիչ առաջ յիշեցի։

Գ. Բաշինջաղեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

◆ Պոլիտեխնիկումի շինութեան գլխաւոր կոմիտէի երկրորդ նիստը, մասնակցութեամբ և Ռիւս քաղաքների ներկայացուցիչների, տեղի ունեցաւ ուրբաթ, փետրվարի 7-ին։ Այդ նիստում պարզվեց, որ գլխաւոր կոմիտէի անունով արդէն գնձարանն է մտցված մօտ 400,000 ր. թէ արժէքաւոր թղթերով և թէ կանխիկ դրամով։ Կոմիտէը որոշեց 50,000 ր. բաց թողնել շինութեան նախապատրաստական ծախքերի համար. կարևոր տեսաւ, որ այժմէն իսկ նշանակվի ապագայ պոլիտեխնիկումի տեսչի պաշտօնի համար յարմար անձն, որպէսզի նա ևս, իբրև ուսումնական, մասնակցէ շինութեան գործին. յանձնվեց ուսումնական մասնաժողովին որոնել յարմար անձն։

◆ Հալաբարի հասարակական ակումբի երեկոյթի առիթով գրված մեր լուրի մէջ մոռացմամբ բաց է թողված այն հանգամանքը, որ երաժշտական բաժնի մէջ մասնակցում էին նաև տ. Վ. Մամուլեան և արտիստ իշխան Բէկթաբէկեան։ Առաջինը գեղեցիկ կերպով արտասանեց ռուսերէն մի ոտանաւոր՝ «Սակիա Մունիա» և ստացաւ կլուբի կողմից մի ծաղկեփունջ, երկրորդը պատմեց հիւմորիստական անեկդոտներ տեղական կեանքից։ Հասարակութեան կողմից ողջոյնի խօսքեր արտասանեց պ. Առուշանեան։

◆ Մնողական խորհուրդը իր, փետրվարի 6-ին, Թիֆլիսի 2-րդ արական գիմնազիայի շէնքում ունեցած ժողովում քննեց խորհրդի անդամ բժիշկ Վ. Գ. Բօժօվսկիի զեկուցումը, որի մէջ առաջարկվում է գիմնազիային կից աշակերտական ակումբ բաց անել։ Այդ ակումբը կարող են յաճախել III դասարանի աշակերտներից սկսած մինչև VIII դասարանցիները։ Ակումբի անդամները կարող են լինել և ծնողներ։ Ակումբում կազմակերպվելու են անդամների հասակին համապատասխանող զրոյցներ, ընթերցանութիւններ, զանազան խաղեր և գրականերաժշտական երեկոներ ու առաւօտներ և այլն։ Մնողական խորհուրդը հաւանութիւն տուեց բժ. Բօժկովսկիի այդ առաջարկին և որոշեց ներկայացնել այն կենտրօնական ծնողական խորհրդի քննութեան։ Նոյն ժողովը քննվեց բժ. Բօժկովսկիի միւս առաջարկութիւնը՝ ծնողական միութեան խորհրդի սեփական օրգան ունենալու մասին, որտեղ պարզաբանվէին այն ամենը, ինչ որ կատարվում է ծնողական միութիւնների խորհուրդներում և ծնող. կենտրօնական խորհրդում։ Խորհուրդը յանձնարարեց Բօժկովսկիին մշակել իր այդ առաջարկութիւնը։

◆ Սուցաբանական VII համագումարը որոշել է տպագրութեան յանձնել համագումարի աշխատանքները։

◆ Այսօր ժողովրդական Տանը կը կայանայ ժողովրդական համալսարանների ընկ. անդամների ընդհանուր ժողովը։

◆ Այսօր Հասարակական ակումբում տեղի կունենայ մի երեկոյթ, որտեղ Պ. Մ. Դօլուխանեան բեֆերատ կը կարդայ «Մամուլի նոր օրենագրի մասին», որից յետոյ համերգային բաժին է լինելու։

◆ Հինգշաբթի, փետրվարի 6-ին, կայացաւ պօլիտեխնիկումի համար հողամաս գնահատող յանձնաժողովի նիստը։ Հողամասը պէտք է լինի 235,000 քառակուսի սաժէն տարածութիւն ունեցող։

◆ Պետերբուրգի լրագրերների ասելով, Թիֆլիսի նահանգապետը ամենահպատակ զեկուցագրի մէջ յայտնում է, որ անկարելի է կառավարել տեղացիներին բնաբնսիվ միջոցներով։ Նահանգապետն անհրաժեշտ է գտնում բարելաւել տեղական ոստիկանութեան կազմը։

◆ Ներկայումս Թիֆլիսումն է գտնվում Բաթումի քաղաքագլուխ իշխ. Ի. Զ. Անդրօնիկովը։

◆ Պետական Դումայում ընդունվել է Նաբիլուղ կայարանից մինչև Կարս քաղաքը երկրորդ երկաթուղային գիծ անցկացնելու կանօնագրութիւնը։

◆ Թիֆլիսի ժուրնալիստների ընկ. նախագահ երգ.-հաւատարմատար Օ. Ս. Բուկշեյէն դիմել է նահանգապետին մի խնդրագրով՝ «Кавказская Жизнь» անունով մի շաբաթաթերթ հրատարակելու մասին։ Թերթի խմբագիրը լինելու է Ե. Զ. Գօնչարով-Պավլիչենկի։

◆ Ինչպէս իմանում ենք, Բաթումի վրայով թիւրքական Հայաստան է ճանապարհվել պրոֆէսոր Սմիդ։

◆ Օգաչու Վ. Ս. Քեբուրովը մեկնել է Բաթում, որտեղից կատարելագործված օդանաւով թռիչք կը կատարի դէպի Թիֆլիս։

◆ Փետրվարի 11-ին կը կայանայ մելիորատիվ համագումարը կազմակերպող մասնախմբի նիստը Կովկասի Կայսերական Գիւղատնտեսական Ընկ. շէնքի մէջ։

◆ Նախալօվկայում տեղի ունեցած հրացանագործութեան միջոցին վիրաւորված 8-րդ քաղաքացուն պրիստաւ Կիշել-Զագօրիանսկի առողջացել է և փետրվարի 6-ից ստանձնել իր պարտականութիւնները։

◆ Առևտրի ու արդիւնաբերութեան միներտութեան մէջ մշակվելու է նախագիծ Թիֆլիսում առևտրական ինստիտուտ հիմնելու մասին։

◆ Վրաց և ռուս հոգևորականութեան համագումարը որոշել է Թիֆլիսի հոգևոր դպրոցի շէնքը ընդարձակելու համար 27,000 ռուբլի յատկացնել։

ԿՈՎԿԱՍ

◆ Բագում փետրվարի 13-ին կայանալու է հայկական սովորական երեկոյթ, որ մեծ աջողութիւն է ունենում։ Այդ առիթով մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսից հրաւիրված են երգիչ Նալբանդեան, երգչուհի Մելիքեան-Զաքարեան, աշուղների խումբը և Պետերբուրգից տ. Զաքարեան։

◆ Սուխումից գրում են, որ ռուս նշանաւոր գրող Լէօնիդ Անդրէեվը այս օրերս եկաւ Սուխում, Մակսիմ Գօրկիի համար ընակարան վարձելու. բայց մի օր մնալուց յետոյ Գօրկիից ստացաւ մի հեռագիր այն մասին, որ ինքը Գօրկին մնում է Ռուսաստանում։ Անդրէեվը մեկնեց Պետերբուրգ։

◆ Բաթումում ժամանակաւորապէս փակված է օրիորդաց գիմնազիան, աշակերտուհիների մէջ դիֆտերիտ լինելու պատճառով։

◆ Կարսից մեզ գրում են. «Փետր. 3-ի առ. ժ. 11-ին մի անյայտ ու յանդուգն տղամարդ մտնում է բժ. Պարչեվսկիի տունը և ֆիննական դանակը նրա կնոջ կրծքին դնելով՝ գլխում է 170 ր. և անյայտանում։ Տանտիկինը մենակ է լինում»։

◆ Խանքենդից մեզ գրում են. «Դաշբուլաղ գիւղից զողանում են երկու գոմէշ։ Ցայսմանում են տեղիս պրիստաւին, թէ գոմէշների ետքը ատում է դուրս բերում Աղդամի մօտ Սայեալլու կոչված թուրք գիւղը։ Պրիստաւը պահանջում է գոմէշները տալ կամ թէ չէ զողը, բայց թուրքերը միանգամայն երկուսն էլ մերժում են։ Եւ այդ ժամանակ պրիստաւը գիւղից առնում է երկու կով և 20 օր ժամանակ տալիս, որ կամ գոմէշները բերեն, կամ թէ չէ՝ զողերը յանձնեն. հակառակ դէպքում բերված կովերը կը յանձնվեն գոմէշների տէր հային»։

◆ Քուլթայիսից մեզ գրում են. «Ամսիս 7-ին Քութայիս ժամանեց Վրաստանի և Իմերէթի թեմի առաջնորդ Եպս.-ը։ Հասարակութիւնը շքեղ ընդունելութիւն ցոյց տուեց»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

◆ Ինչպէս հաղորդում են, Գօրեմիկինը պատասխանել է Պետ. Խորհրդի պատգամաւորութեանը պրոֆ. Գրիմմին պաշտօնանկ անելու հարցի առիթով՝ թէ նա իրան իրաւունք չէ համարում փոխել ժող. լուսաւորութեան մինիստրի հրամանը։

◆ Պետերբուրգի տեղեակ շրջաններում այն կարծիքն են յայտնում, որ, երբ ժամանակը գայ, Գօրեմիկինը կը թողնէ մինիստրների խորհրդի նախագահի պաշտօնը և այն ժամանակ ամենայուրջ թեկնածու պրեմիէրութեան համար համարվում է Ա. Բ. Նէլիդովը։

◆ Մի քանի բարձրաստիճան անձինք ուղղակի մատնանշում են, որ Գօրեմիկինը նշանակվել է ժամանակաւորապէս, որովհետև բարձր պաշտպանողներ ունի։ Դարը իսուերը նախորոշել են պրեմիէրութեան համար երկրորդ գլխաւոր կառավարիչ Կրիվոշէինին, որ ներկայումս բժշկվում է։

◆ Կառավարական դեկլարացիան պատրաստելու և այն այս շաբաթում Պետական Դումայում կարդալու համար պրեմիէր Գօրեմիկինը ամեն օր խորհրդակցում է մինիստրների և Պետ. Խորհրդի ակտիւոր անդամների հետ։ Գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձրված է ժամուլի և ոստիկանութեան բարենորոգման օրինագծերի վրա։ Արտաքին քաղաքականութեան նկատմամբ Գօրեմիկինը կողմնակից է աւելի որոշ ու ամփոփ ծրագրի, քան այն՝ ինչպիսին ունէր կոմս Վ. Կոկովցէվը։

◆ Պետական Խորհրդի անդամների մէջ Խարկովի համալսարանի պրոֆէսոր Դ. Գրիմմին արձակելու առիթով սկված յուզմունքը շարունակվում է։ Պետ. Խորհրդի անդամները մատնանշում են, որ ժող. լուս. մինիստր կասսօն իրաւունք չունի պաշտօնանկ անել Պետ. Խորհրդի ընտրեալ անդամին։ Ժամ առ ժամ կասսօյի դրութիւնը դառնում է խախուտ, թէև առաջվայ նման նա յենվում է աջակցմանն տարբերի պաշտպանութեան վրա։ Մայրաքաղաքների մամուլը շրջաններում Գրիմմին արձակելու հարցը դարձել է եռանդուն քննութեան և մեծ դժգոհութեան առարկայ։

◆ Ցարսկոյէ-Սէլօյում բաղդ ունեցան ներկայանալու Թագաւորկայսրին մինիստրների խորհրդի նախագահ Գօրեմիկինը և Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպան հօֆմէյստէր Գիրսը։

◆ Լսելով իր որդու անձնասպանութեան տեղեկութիւնը՝ հիւանդանոցում գտնվող տ. Դէնիսով՝ն դարձաւ անդամալոյծ։

◆ Պետերբուրգից հեռագրում են, որ հրատարակվեց մի հրաման, որ պարտաւորեցնում է զինուորա-բժշկական ճեմարանի ուսանողներին երեալ փողոցում զէնքով։

◆ Մակսիմ Գօրկին ներկայումս Մոսկվայում է։

◆ Բոստօվում Դ./վ. փետրվ. 3-ին ժանդարմական իշխանութեան կարգադրութեամբ տեղի ունեցան համատարած խուզարկութիւններ ու ձերբակալութիւններ բանտարների և ինտելիգենցիայի շրջանում։ Ձերբակալութիւններ եղան նաև Տագանրօգում և Նախիջևանում։ Խուզարկութիւնների նպատակն էր յայտնագործել սօցիալ-դեմօկրատների։

◆ Փիտերբուրգից հեռագրում են, որ երեխայ Տարասէնկօն, որին սօիւզնիկները համարում էին սպանված հրէաների ձեռքով, կենդանի է և միայն տնից փախել էր։ Կիէվ եկած մինիստր Շչեգլովիտովը նոյնպէս համոզվել է, որ բիտուալ սպանութեան մեղադրանքները բոլորովին անհիմն են։

◆ Յայտնի մեցենատ Շախովը 1000 ռ. նուիրեց Պետերբուրգի Նեարդա-հոգեբանական ինստիտուտին, որի անօրէնն է պրոֆ. Բեխտերեվը։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎՐԱՑ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

◆ Դերասան Շ. Դադիանին «Սախ. Դազ.» լրագրում վրաց թատրոնի վերաբերեալ լոյս ընծայած իր հետաքրքրական յօդուածով առաջարկում է Թիֆլիսի Վրաց Դրամատիկական Ընկերութեանը, որպէսզի նա, իր վրա վերցնելով նախաձեռնութիւնը, առաջիկայ Մեծ Պասին կազմակերպէ Թիֆլիսում վրաց դերասանների և թատրօնական գործով և գրականութիւնով զբաղվողների պրոֆէսիոնալ համագումար։ Մեծ Պասի այն շաբաթներից մէկում, երբ ներկայացումներ չեն տրվում, վրաց բոլոր դերասանները ազատ կը լինեն և հնարաւորութիւն կունենան մասնակցել համագումարի զբաղմունքներին. ահա այդ ի նկատի ունենալով Շ. Դադիանին խորհուրդ է տալիս Մեծ Պասին հրաւիրել համագումար և լուրջ ուսումնասիրութեան ու խորհրդակցութեան նիւթ դարձնել թատրօնական գործի և նրա մշակների դրութեան բարելաւման խնդիրը։ Իսկ համագումարին մասնակցելու ծախքերը հոգալու նպատակով, հեղինակը խորհուրդ է տալիս համագումարին մասնակցող դերասանական խոշոր ոյժով կազմակերպել մի հանդիսաւոր ներկայացումն Թիֆլիսում։

◆ Օդեսայի վրաց ուսանողուհիները կազմակերպել են միութիւն, որ իրան նպատակ է դրել ուսումնասիրել վրաց գրականութիւնը և պատմութիւնը։

◆ «Կոլդէ» շաբաթաթերթի ասելով՝ վրաց Մրաւալձի վանքում մինչև օրս էլ պահվում է 13-րդ դարում Վրաստանը աւերածութեան ենթարկող Զալալ-Էդդինի թագը և դրօշակը։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Փետրվարի 7-ին, Թիֆլիսեցի Կազիմիր Ցիսօէլիձէն յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր ընակարանից, իր բացակայութեան միջոցին գողացել են 35 ր. արժողութեամբ զանազան իրեր։

◆ Կախէտինսկայա փող. № 32 տանը, որ պատկանում է Թիւրքաթպատակ Պողոս Կարապետեանին, անյայտ պատճառներից հրդեհ առաջացաւ։ Վնասը հասաւ 200 ր.։ Տունը ապահովագրված է։

◆ Պետերբուրգսկայա փող. № 2 տան դռնապանը հէնց նոյն փողոցի № 1 տան առջև գտել է մի երեխայ՝ մօտաւորապէս երեք ամսեան։ Մանկան շորերի մէջ գտնվել է մի գրութիւն, որի բովանդակութիւնը հետևեալն է. «Երեխան կնքված չէ, երեք ամսեան է, միջոցներ չը կան. անկարող եմ կրթել։ բարի մարդիկ, չը թողնէք որբին»։ Մանուկը ուղարկված է Սլգինեան ապաստարանը։

◆ Սերեբրեանայա փ. № 33 տ. ընակիչ Իլիա Դաւիդովիչ Կարպօվսկին յայտնեց ոստիկանութեան, որ իր բացակայութեան միջոցին իր ընակարանից անյայտ չարագործներ գողացել են 61 ր. արժողութեամբ զանազան իրեր։ Կասկածով ձերբակալվեց թիւրքաթպատակ Լեոն Տօնօյեանը։

◆ Փետրվարի 7-ին Ֆօնտանայա փ. № 4 տան մէջ, որը պատկանում է Դէորգ Յարութիւնեանին, հրդեհ առաջացաւ։ Վնասները մեծ չեն։ Տունը ապահովագրված է։

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆ

Ուրբաթ, փետրվարի 7-ին, Գրական-Գեղագիտական Սալօնի հերթական երեկոյթը նուիրված էր վրաց երկու արտիստների՝ դերասան Կ. Դ. Կիպիանիի և երաժշտագէտ Պալիեվի մեծարանքին, նրանց զորձունէութեան յօբելեանների առիթով։

Հաւաքվել էր բաւական մեծ թիւով հասարակութիւն—հայ, ռուս, վրացի, լեհ. կային գրականագէտներ, արտիստներ, հասարակական գործիչներ։

Երեկոյթին նախագահում էր նկարիչ Գ. Բաշինջաղեան, որ բանալով նիստը, վրացերէն մի քանի խօսքով ողջունեց յօբելեար Կիպիանիին, որ ներկայ էր։ Ապա Ե. Տէր-Գրիգորեան կարդաց իր յիշողութիւնները, որոնք կապ ունէին Կիպիանիի կեանքի հետ։ Նրանից յետոյ Ա. Աթանասեանը յանձին Կիպիանիի ողջունեց նաև դիւղատնտեսի, մատնացոյց անելով նրա մի գիտական աշխատութեան վրա, իսկ Ե. Գասպարեանը վրացերէն ընտրեց Կիպիանիի գործունէութիւնը. նրա ճառը համառօտակի թարգմանեց ռուսերէն՝ ունկնդիրների համար՝ Գ. Բաշինջաղեանը։ Ապա հետզհետէ խօսեցին ռուսերէն բժշկ. Բ. Նաւասարդեան, Ե. Սօլօվեան, իշխան Դիասամիձէ, Կօբեակով, իշխան Նակաշիձէ։ Այս ճառերի մէջ շօշափվեցին հայ-վրացական յարաբերութիւնները. մանաւանդ բժշկ. Բ. Նաւասարդեան իր ճառի մէջ կոչ արեց մի կողմն թողնել ամեն թիւրիմացութիւն և երկպառակութիւն և աշխատել կուլտուրական ասպարէզում յօգուտ երկու ժողովուրդների և ընդհանուր հայրենիք Ռուսաստանի։ Վերջում մի քանի խօսքով յօբելեար Կիպիանին շնորհակալութիւն յայտնեց և իր ջերմ զգացումներն արտայայտեց իրան ցոյց տուած մեծարանքի համար հայերի կողմից։

Ճառերից յետոյ եղաւ ընդմիջումն և սկսվեց երաժշտական բաժինը, որի ժամանակ եկաւ նաև յօբելեար Պալիեվը դիրիժոր Գիասի հետ, որոնք ընդունվեցին բուռն ծափահարութիւններով։

Համերգից յետոյ ողջունվեց Պալիեվը. խօսեցին Գ. Բաշինջաղեան, Կօբեակով, Ե. Սօլօվեան, Ի. Նակաշիձէ, Դիասամիձէ, որ միևնոյն ժամանակ Պալիեվի յանձնարարութեամբ ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեց Սալօնին, նրա անօրէն Տ. Նազարեանին և երեկոյթին մասնակցողներին։ Երեկոյթը աւարտվեց ժամը 12-ին, թողնելով վերին աստիճանի գեղեցիկ տպաւորութիւն։

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Օպէրա

Հինգշաբթի, փետրվարի 6-ին, Արքունական թատրոնում, առաջին անգամ այս սեզօնում տրվեց Վերդիի «Տրուբադուր» գեղեցիկ օպէրան, որը սկզբից մինչև վերջը լսվում էր հաճոյքով։

Վերին աստիճանի հաճելի տպաւորութիւն թողեց երգչուհի Տիխօնովան պառաւ գնչուհու դերում։ Նրա գեղեցիկ, վերին աստիճանի դուրեկան ձայնը շոյում էր լսողութիւնը։ Գեղեցիկ և շնորհալի երգչուհու ձայնը բոլորովին ազատ է հնչում ամենաբարձր րեգիստրներում։

Մեզ թւում է, որ շնորհալի երգչուհին ըստ արժանւոյն չը գնահատվեց հասարակութեան կողմից, արժանանալով մի քանի թոյլ ծափահարութիւններ։

Էլէնօօրայի պարտիան կատարեց երգչուհի Ալէշկօն։

Առաջին երկու գործողութիւններում, Թիֆլիսի հասարակութեան սիրված երգչուհու ուժեղ ձայնի մետաղեայ հնչիւնները անախորժ տպաւորութիւն էին գործում, բայց հետզհետէ ձայնը սկսեց կարծես աւելի մեղմ հնչել, թափանցել լսողի սիրտը, իսկ գեղեցիկ դրամատիկան դերատարումը յուզեց հանդիսականներին։ Ալէշկօն վարձատրվեց երկար և բուռն ծափահարութիւններով։

Երգիչ Օլիսովսկին կոմս դը Լունայի դերում՝ բաւարար էր։

Տրուբադուրը՝ երգիչ Գրիցէնկօն սկզբում շատ թոյլ ու անգոյն, վերջին գործողութիւնում երգեց բաւականին գեղեցիկ, արտայայտիչ։ Ս. Դ.-Բ.

ՄԱՄՈՒԼ

«С.-Петерб. Вѣдомости»-ի յունվարի 26-ի համարում տպագրված է մի յօդուած այս վերնագրով «Նկարիչ և գրող Գէորգ Բաշինջաղեանը և նրա 30-ամեայ գործունէութիւնը երկու ասպարէզներում»։

Յօդուածագիրը՝ Մ. Ալանվերդեան, խօսելով այն մասին, որ անցեալ դեկտեմբերի ամսին Պետերբուրգում բացված պատկերահանդէսի մէջ ի ցոյց էին դրված նաև Բաշինջաղեանի 9 նկարները, շօշափում է այն հարցը, թէ ինչ արժանիքներ ունի այդ գեղարուեստագէտը հայկական գրականութեան և ժողովրդի առաջ՝ իբրև նկարիչ և իբրև գրող։

Եօթանասնական թուականներին, երբ բեմից միմեանց ետևից անհետացան հայ նկարիչները (Ս. Ներսիսեան և այլք), ասպարէզ եկաւ Գ. Բաշինջաղեանը։ Նա հասարակութեան դատին յանձնեց Կովկասի բնութեան գեղեցիկ տեսարաններ։ 1883 թ. նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանն առաջին անգամ բացեց իր պատկերների ցուցահանդէսը, ուր աչքի ընկան «Մասիսը» կամ «Արարատը», «Սևանի Լճի», «Արարատի դաշտի» և հռչակաւոր «Ալազանի» չքնաղ տեսարանները։ Այդ նկարները մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերին հասարակութեան մէջ. շատ երիտասարդներ այնքան ոգևորվեցին, որ ձօնեցին նկարչին ոտանաւորներ։ Առաջին աջողութիւնը սաստիկ խրախուսեց նկարչին, և նա աւելի մեծ եռանդով շարունակեց իր գործը։ 1883 թ. Թիֆլիսում նա ի ցոյց հանեց 30 պատկեր և նոյն տարին Բագուում 40 պատկեր, դրանից յետոյ գրեթէ ամեն տարի նա պատկերահանդէսներ էր սարքում Թիֆլիս, Բագու, Բաթում, Հիւսիսային Կովկաս, Ռոստով և Նովոչերկասկ։ Ամեն տեղ նա նուաճում էր հասարակութեան

ԳԻՏՈՒՊ., ԻՐԱԿԱՆ., ԴԵՂԱԳ.

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՍԱԼՕՆ

Ուրբաթ, փետրվարի 7-ին, Գրական-Գեղագիտական Սալօնի հերթական երեկոյթը նուիրված էր վրաց երկու արտիստների՝ դերասան Կ. Դ. Կիպիանիի և երաժշտագէտ Պալիեվի մեծարանքին, նրանց զորձունէութեան յօբելեանների առիթով։

Հաւաքվել էր բաւական մեծ թիւով հասարակութիւն—հայ, ռուս, վրացի, լեհ. կային գրականագէտներ, արտիստներ, հասարակական գործիչներ։

և մամուլի համակրութիւնը։ 1890-ին առաջին անգամ նրա պատկերներն երևում են և Պետերբուրգում. այդտեղ նրանք մեծ ուշադրութիւն են գրաւում։ 1900 թ. Բաշինջաղեանը իր արուեստանոցը փոխադրում է ժամանակաւորապէս Պարիզ, ուր համաշխարհային ցուցահանդէսում դնում է իր պատկերներից մի քանիսը, որոնք նոյնպէս արժանանում են հասարակութեան և մամուլի ուշադրութեան։

Բաշինջաղեանի գեղարուեստական ձիրքի առանձնայատկութիւնները կայանում են նրա ընտրութեան մէջ՝ վերաստեղծել բնութեան գեղեցիկ տեսարանները։ Նա ընտրում է բնութեան մէջ այնպիսի մոմենտներ, որոնք համապատասխանում են նրա հեղ տրամադրութեան։ Օրինակ, նա սիրում է լուսնակայ գիշերը, խորհրդաւոր անդորրութիւնը, արար անձրևից յետոյ, սարերը՝ արևի ծագումից առաջ։ Նա մեծ վարպետութեամբ նկարում է և սարը, և գետը, և լիճը։

Ապա յօդուածագիրը, խօսելով և նրա առանձին նկարների մասին, գալիս է այն եզրակացութեան, որ Բաշինջաղեանը իր վերջին մի քանի պատկերներով («Գողգոթա», «Արեգակի մուտքը ձմրան», «Կախէտիա», «Որոտումից յետոյ», «Վաղորդեան լոյսը» և այլն) անցնում է իր նախկին ծրագրի սահմաններից և դառնում է հանրամարդկային նկարիչ։ Իսկ ընդհանրապէս նրա ամբողջ 30-ամեայ գեղարուեստական գործունէութիւնը նուիրված է մայրենի կովկասեան բնութեան տեսարանների, վայրերի և երևոյթների նկարագրութեան, որով նա անգին ծառայութիւն է մատուցել հայկական գեղարուեստին և ըստ արժանոյն ստացել է ազգային նկարչի կոչումը։

Անցնելով ապա նրա գրական գործունէութեան գնահատութեան, հեղինակը ասում է.

Նկարիչ-պէյզաժիստի վրձինը հիանալի կերպով բռնելով, Գ. Բաշինջաղեանը լաւ բռնում է և գրողի գրիչը։ Նա ունի զանազան նկարագրական պատմուածքներ, գլխաւորապէս, վրացական կեանքից։ Իր գրածների հիմքի մէջ նա դնում է սրամիտ էպիզոդներ երգիծաբանական բնաւորութեամբ և ստեղծում է սատիրէական և կենսունակ տիպեր։ Նրա գրական պատմուածների մի մասը լոյս է ընծայված առանձին գրքոյկով 1913 թ. «Ցիշողութիւններ նկարչի կեանքից» վերնագրով։ Այդ յիշողութիւնների մէջ նա հանդիսանում է նոյն նկարիչ-պէյզաժիստը, ինչպէս կտաւի վրա։

Գ. Բաշինջաղեանը այժմ 56 տարեկան է, բայց նրա եռանդը և աշխատելու ընդունակութիւնը անսահման է։ Ցանկանք նրան դեռ երկար կեանք յօգուտ հայ գեղարուեստի, իսկ նրա պատկերներին՝ լայն տարածումն։

ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱԿԱՆ

PAX

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Si vis pacem, para libertatem et justitiam
(Եթէ կամիս ապրել խաղաղութեամբ, պէնվիը ազատութեամբ և արդարութեամբ)։

Վերոյիշեալ Միջազգային Դաշնակցութեան—որի կենտրոնը գտնվում է Բերն քաղաքում—Մադրիդի ճիւղը հետևեալ կոչն է հրատարակել։

Խաղաղասիրական մի վեհանձն շարժումն, ծնված մեր սահմաններից դուրս, հասնելով մինչև մեզ, պահանջում է մեր աջակցութիւնը ի նպաստ խաղաղութեան և պրօգրէսի։ Արժանապատուութեան, մեր ազգային զարդի համար մենք, սպանացիներս, պարտաւոր ենք միանալ ազգերի եղբայրակցութեան այդ հոսանքին։

Մեզ գրաւող իդէալը նոյն ազնիւ իդէալն է, որ ոգևորում է խաղաղասիրական բոլոր ընկերակցութիւնները, այն է ստեղծել կարծիքների մի դրութիւն, հակառակ պատերազմներին, և ձեռք բերել այն, որ վէճերը ազգերի միջև կանոնաւորվեն իրաւունքի նորմալ ձևերով, իրաւարար դատարաններով, մնայուն պատուիրակութիւններով և իրաւագիտական այլ միջոցներով։ Մեր նպատակն է անհետացնել տալ պատերազմի բարբարոս գործողութիւնը, որ տանում է ազգերը եղբայրասպան զզուելի կռիւ և հրահրում է երկպառակութիւնը մարդկանց միջև։

Մեր գործը հակամիլիտարական գործ չէ։ Մենք յարգանքով ենք նկատում անցեալի հաստատութիւնները, որովհետև մենք պէտք չունենք յաղթել նրանց՝ մեր նպատակին հասնելու համար։ Զինուորական ամբողջ բարդ կազմակերպութիւնը կանհետանայ ինքն իրան այն օրը, երբ ազգերը ներքին համոզմամբ կորոշեն յանձնել իրաւունքին իրանց նուիրական շահերը, որոնք այսօր զէնքերի ոյժին են մատնված։

Իբրև խաղաղութեան մարտիկ, մենք բնաւ չենք դիմի բռնութեան՝ մեր պրօպագանդայի համար։ Մենք կամենում ենք գրաւել դէպի մեզ քաղաքացիներին իրանց խրճմտանքով և լոկ սկզբունքների առաքինութեամբ։ Մենք կոչ ենք անում կանանց որոնց, որոնք ամուսին են, մայր, որպէս զի նրանք խրախուսեն մեր արշաւանքը։ այդպիսով մենք կը կարողանանք նուաճել յարգանք և համակրութիւն դէպի խաղաղասիրութեան ազնիւ գաղափարը։

Ակնյայտ է, որ մենք պէտք է կուենք հզօր շահերի դէմ, որոնք պաշտպանում են պատերազմը, որովհետև ապրում են նրանով և մանաւանդ որ աւելի վատ է, շատ մարդկանց անտարբերութեան դէմ, որոնք չեն հասկանում կռիւը ի նպաստ որևէ իդէալի։

Մենք եռանդով պայքարում ենք առաջնորդների դէմ, որովհետև մենք նրանց ամենամեծ թշնամիներն ենք։ Երկրորդները մեզ համարում են ցնորամիտներ և անվստահութիւն են տածում դէպի մեզ։ Մեզ բարձր դնելով առաջնորդների յարձակումներից և երկրորդների ինսինուացիաներից, գաղափարի սէրը և մեզ հետևողների մարդասիրական զգացումը մեզ կառաջնորդեն դէպի ժողովրդի սէրը և մենք մեզ հետ քարշ կը տանք նրանց, որոնք կարող են վճռել վերջնական աջողութիւնը։

Ուստի մեր ջանքերը, որպէսզի ազդեցիկ լինեն, չը պէտք է բաժանվեն այն անձանց ջանքերից, որոնք ուրիշ ազգերի մէջ հետամուտ են միևնոյն նպատակին, Մենք պէտք է ձեռք-ձեռքի տուած գործենք նրանց հետ։ Ինչ և լինեն մեր կրօնական և քաղաքական հաւատալիքները, մի միակ մտածմունք և ցանկութիւն պէտք է միացնի մեզ՝ կցել պրօգրէսի հետ նուաճումներից ամենանաթանգագինը՝ համաշխարհային խաղաղութիւնը։

Դաշնակցութեան նպատակը

1) Կազմակերպել ազգերի մէջն, ինչպէս և ազգերի մէջ, խաղաղութիւնը՝ ազատութեան միջոցով արդարութեան համար։

2) Աշխատել միջազգային յարաբերութիւնների մտերմութեան համար, միջազգային իրաւագիտական կարգի հաստատութեան համար, և հետամուտ լինել, որ ստեղծվի ապատ ազգերի մի ֆեդերացիա։

3) Ենթարկել նոյն սկզբունքներին քաղաքական խնդիրը և սոցիալական խնդիրը։

4) Հաշտեցնել բոլոր ազգամարդկանց և կանանց, որոնք խաղաղութեան, արդարութեան և ազատութեան բարեկամներն են և ընդունակ՝ ըմբռնելու միութեան և մնայուն հանրական գործողութեան կարևորութիւնը։

ՊՕՐՏՈՒԳԱԼԱԿԱՆ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԵԳԱՑԻԱՆԵՐԻ ԴԱՏԸ

Ինչպէս յայտնի է, Պորտուգալիան, երբ հանրապետութիւն հռչակեց, անմիջապէս հրատարակեց նաև օրէնք եկեղեցու և պետութեան բաժանման համար և այդ օրէնքի զօրութեամբ գրաւեց կրօնական համայնքների գոյքերը։ Որովհետև այդ կրօնական համայնքների կամ վանքերի մէջ կային օտարահպատակներ—ֆրանսիացի, անգլիացի, սպանացի, իտալացի—նրանք գանգատ յայտնեցին։ Այժմ այդ վէճերի քննութիւնը և լուծումը յանձնված են Հաագայի միջնորդ դատարանին, որի անդամներ են նշանակված պ. պ. Ռուտ (Ամերիկայի նախկին արտաքին գործերի մինիստր), գօկտոր Սալօրնին-Լօնման (հոլանդացի մինիստր), Կարլի (դէսպան Շվէյցարիայի Պարիզում)։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 3 փետրվարի

Երկու ամսից աւելի է, որ Բաղդադի հիւպատոսը նշանակված է Թաւրիզի գեներալ-հիւպատոս, որի գալստեանն սպասվում էր։

Յունվարի 31-ին նահանգապետի կողմից պաշտօնապէս յայտարարվեց Թաւրիզի հասարակութեան, որ գեներալ-հիւպատոս Օրլով նոյն օրը երեկոյեան ժամը 4-ին մտնելու է Թաւրիզ։ Ընդհանուր Ատրպատականի նահանգապետ Շուջա-ուդ-Դովլէի կարգադրութեամբ, բոլոր բազարներն ու կրթական և պաշտօնական հաստատութիւնները փակ էին՝ գեներալ-հիւպատոսին ընդառաջելու համար մինչև Աջի գետի կամուրջը, քաղաքից 5 վերստ հեռու։

Գեներալ-հիւպատոս Օրլովի ընդունելութիւնը իր տեսակի մէջ առաջինն է Թաւրիզում։ 20,000-ից աւելի մի բազմութիւն ալիքի պէս ծփում էր կամուրջի շրջակայքում, 12—15 վրանները էին խրված այլ և այլ դասակարգի մարդոց և ազգութիւնների համար։ Դիւանագիտական մարմնի բոլոր ներկայացուցիչները ներկայ էին, ներկայ էին պարսից բոլոր իշխանութիւնները, ռուս-պարսկական զորքի սպայակերտներն և ուսուցիչները ռուսական եռագոյն դրօշակով։ Հայ գաղութն ունէր իր տեղը բռնած։ Նուագում էին ռուսաց և պարսից զինուորական նուագախմբերը։ Կառքեր, եզակ ձիեր, ահագին բազմութիւն ընդառաջողների ձևացնում էին մի չը տեսնված տեսարան։ Այժմ Ուրմիայի հիւպատոս նշանակված Վեղենսկին կարգով ծանօթացրեց և ներկայացրեց բոլոր դասակարգի ներկայացուցիչներին առանձին-առանձին։ Հայոց առաջնորդի կողմից ընդառաջ էին գնացել Կարապետ և Հմայեակ խաչակիր քահանաները, որոնց հետ շատ սիրալիր տեսակցութիւն ունեցաւ հիւպատոսը։ Իբրև հայ գաղութի ներկայացուցիչներ հիւպատոսին ներկայացան ռուսահպատակներ վաճառականապետ Զ. Նազարբէկեան, Զիլբրայիլ Բուդաղեան և ուրիշներ։

Ժամը 4½-ին հիւպատոս Օրլով մտաւ քաղաք նուագածութեամբ և մեծ հանդէսով։

Փետրվարի 1-ի, շաբաթ երեկոյեան, Աւլաղափիում ռուսահպատակ հայ վաճառականները փառաւոր խնջոյք տուին նախորդ հիւպատոսին և դրացման Վեղենսկիին հրաժեշտ տալու և նորեկ գեներալ-հիւպատոս Օրլովին բարի գալուստ և աջողութիւն մաղթելու նպատակով։

Թաւրիզի պարսիկ ժողովրդի մանաւանդ այսպիսի արտասովոր ընդունելութիւնը մի ապացոյց է այն անսահման համակրանքին, որ նա տածում է դէպի ռուս միսիան և զինուորական զօրութիւնը, որոնք երաշխաւորում են կեանքի անդորրութիւն և հալալ աշխատանք։

Թաւրիզի և ընդհանրապէս Ատրպատականի ազգաբնակութիւնը լաւագոյն յոյսեր ունի նորընտիր հիւպատոսի վրա. և արդարև շատ գործ ունի կատարելիք նորին վսեմութիւնը, մանաւանդ քրիստոնեայ ազգաբնակութեան վերաբերութեամբ, որ միշտ դատապարտված է եղել անողոք պարսիկ խաների ու բէկերի անվերջ կեղեքումներին։

Հայկազուն

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Աբիսինիայում տեղացիք յարձակվեցին անգլիացիների վրա և սրի քաշեցին 200 մարդու։

◆ Զերնոգօրական թագաւոր Նիկոլայի գահից հրաժարվելու հարցը վերջնականապէս վճռված է։ Նիկոլայի հրաժարականից յետոյ Զերնոգօրիան միանալու է Սերբիային։

◆ Կ. Պոլսից հեռագրում են, որ Թիւրքիայի դրամական գործերը ներկայ բօսքին ողբալի դրութեան մէջ են։ Ֆրանսիայից նա ստանալու է միայն 300 միլիոն ֆրանկի փոխառութիւն։ Թիւրքիան մարտ ամսից աւելացնելու է հարկերը 10—20 տոկոսիքով։ Մաքսերի աւելացնելու դէմ է Ռուսաստանը, որի հետ և տեղի են ունենում բանակցութիւններ։

◆ Նիւ-Եորկում վախճանվեց քաղաքեղից միլիոնատէր Բրինէրը։ Աշխատելով փրկել հիւանդին, բժիշկները վճռեցին, իբրև վերջին միջոց, կտրել նրա մէջքը և կաշուի տակ դնել մի խողովակ, որի մէջ կար 500,000 ֆրանկի բարիք։ Բժշկութիւնը չօգնեց և հիւանդը մեռաւ 4 շաբաթվայ տանջանքներից յետոյ, գերեզման տանելով թանգագին խողովակը։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐԸ

դարձնում է կաշին թաւշի պէս կակուղ ու քնքոյշ և տալիս է նրան թարմ երիտասարդական բնական կօլորիտ։

Անփոխարինելի է որպէս պարահանդէսային ու սալօնային և առհասարակ թէ ցերեկվայ և թէ երեկոյեան շպար։ Կաշին պահպանում է եղանակի ազդեցութիւնից։

Այդ շպարը հիանալի կերպով կպչում է կաշուն։ Նա պատրաստված է բացառապէս ամենաընտիր հիմնական նիւթերից, որոնք կաշու համար միանգամայն անվնասակար են։

Գնողները, սեփական շահերն ի նկատի ունենալով, պէտք է հետևեն, որպէսզի գնելուց ստանան իսկական № 4711 ՁԱՐՊԱՅԻՆ ՇՊԱՐ։

(M. 544878) 8—3

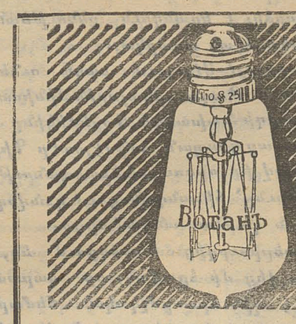

Вотанъ

ЛАМПА СЪ ГЯНУТОЙ ПРОВОЛОЧНОЙ НИТЬЮ ПРОДАЕТСЯ ВСЮДУ.

РՈՒՍԱԿԱՆ ԱԿՑ. ԸՆԿ. „ՍԻՄԷՆՍ-ՇՈՒԿԿԷՐՏ“ Թիֆլիս, Գօրօվինսկի պր. 21.

(4.) 0—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Նախկին օրդինատոր Պետերբուրգի սիֆիլ.-վեներ. կլինիկայի։ Ընդունում է հիւանդներին յատկապէս միզասեռային, վեներ., սիֆիլիսային հիւանդութեան առաւ. ժամը 10—11 և երեկ. ժ. 6—8. Սեմեոնովսկայա փող., № 18 (Վլասովի տան դէմ)։ Բժշկի դեղարան Սեմեոնովսկայա, № 16.

(չ.տ.կ.) 804. 100—52

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՓՈՂՈՑԱԴԻՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէքուտովսկայա փող. № 38.

Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.։ Էլեքտրոտէրապիա։ Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը։ Տէլէֆոն № 388.

(ա. օ.) 112. 100—1

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մասնագէտ սիֆիլիս, (ներառեալ 606 և 914-ով) միզասեռական, վենեռական եւ կաշու հիւանդութիւնների։ Էլեքտրաթերապիա։ Ընդունելութիւն՝ (12½—2 ժ. ցերեկվայ։ լուսինը (5—7 ժ. երեկոյեան։ ամեն օր (Կիրակից համար՝ 2—3 ժ. ցերեկ.։ Սօլօլակ, Բէքուտովսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչ փող.), տէլէֆոն 11—75.

(չ. կ) 785. 100—47

„ՄՇԱԿԻ“ ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՑՕԳՈՒՈՏ ՀԱՑ ԱՐԿԱԾԵԱՂԵՐՈՒ

հետեւեալ հրատարակութիւնները.

1) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1906 թ. համարը, յօգուտ կովկասահայ արկածեալների . 4 ր.
2) «ԳԵՂՈՒՆԻ» պատկերազարդ հանդէսի 1909 թ. համարը, յօգուտ Ադանայի արհաւիրքներին ենթակայ հայերի . . . . 4 ր.
3) «ՀԱՑԻ ԿՏՈՐ ԶԷՑԹՈՒՆՑՈՒՆ», յօգուտ Զէյթունի հայ սովեալների 2 ր.
«ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ», բժշկ. Գ.
4) Բաբեանի I հատոր, Բնախօսութիւն եւ անդամազնութիւն . 1 ր.
II հատոր, Հիանդութիւններ (վարակիչ, ներքին, կաշուի), դեղարան, բառարան . . . 1 ր. 60 կ.
5) «ՇԵՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱԳԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԵՐԸ», Պ. Ադամեանի 1 ր.
6) «ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ», Քամալեանց Ս.-ի . 50 կ.

Ցիշեալ գրքերը Թիֆլիսում մեզանից զատ՝ սողները կարող են իրանց իսկական գներով ձեռք բերել։

Թիֆլիսից դուրս պահանջողների հաշուին է ճանապարհածախսը։

1. 0—7

Զգուշացէք կեղծիքներից

ՊՐՕՎԻԶՈՐ

Գ. Ֆ. Юргенсъ-ի

Բօրեօ-Տիմօղեան Սապօն

Քրտինքի, այրուածքի, պէպէնների, ուգրինների, պզուկների և գնդին խալերի դէմ։

ՏՈՒԱԼԷՏԱՑԻՆ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՍԱՊՕՆ ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ.

Վաճառվում է ամենուրեք։

1 կտորը 50 կօպէկ, ½ կտորը 30 կօպէկ։

(կ.) (M. 5697) 12—2

Գիտութիւնների Մոսկուայի Ընկերակցութեան Գ. Ֆ. Юргенсъ-ի Մեդալ 1893 թ.

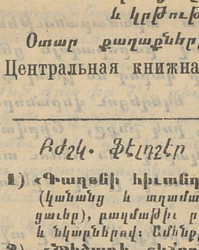

Փականա-մեխանիկակ.

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ ՀԱՅՐԱՎՈՂ ԴՐՈՒՐԻ ԱՄԱՐԿՆԵՐ

ՎԵՐՆԵՐ ՊՓԷՅԼ

Վօկզալնայա փ. № 3.

(օ.մ.) 100. 100—2

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

վաճառվում են հետեւեալ գրքերը.

ԿԱՆԵՍՏՐԻՆԻ «Մարդասանութիւն», գ. 40 կ.
ԱՀԱՐՈՆՅԱՆ. «Շվէյցարական գիւղը», գ. 1 ր.
ՊԱՏՄԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ. հ. Ա. գիրք Բ. «Ագաթանգեղոս», գ. 3 ր.
Ե. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ. «Բանաստեղծութիւններ», կազմ. գ. 2 ր.
ՄՈՒՐԱՑԱՆ. «Գէորգ Մարզպետունի» պատմ. վէպ գ. 1 ր. 20 կ.
Ս. ԻՒՇԿԵՎԻՉ. «Թագաւոր», պիէս 4 գործ. գ. 30 կ.
ՍԻԿՕՐՍԿԻ. «Մանկան ոգին», գ. 45 կ.
ԵԼՆԻՑԿԻ. «Սովորութիւնները, նրանց նշանակութիւնը և կրթութիւնը», գ. 15 կ.

Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ, Центральная книжная торговля.

114. 1—1

Բժշկ. Քէլրշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ

1) «Դաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան» (կանանց և տղամարդկանց վենեական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ էլեքտրանեով, խորհուրդներով և նկարներով։ Ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.։
2) «Փիծաքի տկնոր», ծիծաղաշարժ անեկդոտների և Մօլլայի ընտիր առակների ժողովածուակների նկարը գլխի երեսին՝ խիստ ծիծաղաշարժ։ Գինը 20 կ.։
3) «Միւնեոյն դաղտնում», պատմուածք հայ-թուրք. կռիւներից. գլխակերի նկարն.։ Գինը 7 կ.։
4) «ԲաՀՀի» պատկերով։ Գինը 10 կ.։

Այս բոլոր գրքերը մեսին պահանջողներին ձրի ուղարկում եմ «Կենիարմասի օտվարը» ծիծաղաշարժ զօրվիլիս։ Գրքերի գինը և ճանապարհածախսի համար 17 կօպ. մարկաներ առաջուց ուղարկելը հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. А. Г Есаянцу.

(հ. կ.) 44. 100—92

ԺԻՆԸ ԶԵՆԳԸ ТИБЕТСК. СРЕДСТВО.

ԿԵԱՆՔԻ ԷԼԷԿՍԻՐ ԺԻՆ-ԶԷՆԳ

1000 տարի է, որ Չինաստանում և Տիբէտում բժշկական նպատակով գործադրվում է չինական հրաշագործ ԺԻՆ-ԶԷՆ արմատ (կենաց արմատ) և պանտերի թանգագին արիւնը (Իպիւրրի եղջիւրներ) որպէս միանգամայն բուժիչ միջոց. և որը, ինչպէս վկայում է չինական աւանդութիւնը, վերադարձնում է մարդու կեանքը և դէն վանում մահը։ ԺԻՆ-ԶԷՆԳԸ պատրաստված է բացառապէս այդ դեղերից. նա մի ամսվայ ընթացքում կատարելապէս և վերջնական կերպով բուժում է սեռական բուլութիւնը, զգային թայլայումը արեան պակասութիւնը. վերադարձնում է երիտասարդական բարմութիւնն ու ազնիւությունը։ ԺԻՆ-ԶԷՆԳԸ գոյութիւն ունեցող դեղերից լաւագոյնն է և անփոխարինելի։ Սրուակի գինը 5 ռուբ. առանց ճանապարհածախքի։ Ծախվում է դեղային առաջնակարգ խանութներում։ Պահանջ Գովկասի համար՝ Тифлисъ Черкезовская, 83, кв. 5—6. Որպէս անմնասակար դեղ՝ թոյլատրված է Իրկուտսկի Բժշկ. Վարչ.-ից № 4698 գրութեամբ։ Իսկական ԺԻՆ-ԶԷՆԳԸ ունի հետևեալ ստորագր. Շատոնց այդ ստորագրութեան եղածները անօգուտ են։

Դ. Ռուսսել

65. 10—5

ԶԿՆԵՂԷՆԻ ԽԱՆՈՒԹ

ՍՊԻՐԻԴՈՆ ԼԱՒՐԵՆՏԻԵՎԻՉ ԽՈՒՐՕՇՎԻԼԻԻ

Թիֆլիս, Սօլդատսկի բազար, № 13.

Խանութում մշտական կայ հետևեալ թարմ մթերեղէնը. Օսէտրինա, լոսոսինա, սէվրիւգա, սօմ, ֆորէլ, կէֆալ, կամբուլա և ամեն տեսակ այլ ձկնեղէն—Սուղակ, սազան և այլն։

Խանութում նոյնպէս և մշտական կայ՝ հատիկաւոր և արկղիկների մէջ ԽԱՒԻԱՐ (իկրա), ՋՈՒՐԳԵԼ՝ գօնեան և տեղական, ՁԿԱՆ ԴՕՇ՝ եփած, կենդանի ձկներ—ԼՕՌՕ, ՄՈՒՐՑԱ, ՊԻՋԽՈՒԼԻ և այլն։ ԳՆԵՐԸ ՇԱՓԱՒՈՐ ԵՆ։

(հ. կ.) 93. 4—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный